

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

5 päivänä lokakuuta 2004*

Asiassa T-45/01,

Stephen Sanders, kotipaikka Oxon (Yhdistynyt kuningaskunta), ja liitteessä luetellut 94 kantajaa, edustajinaan P. Roth, QC, barrister I. Hutton ja barrister A. Howard,

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Currall ja L. Escobar Guerrero, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jota tukee

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään aluksi J.-P. Hix ja A. Pilette, sittemmin Hix ja B. Driessen,

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

joka koskee vahingonkorvausvaatimusta sellaisten aineellisten vahinkojen perusteella, joiden väitetään aiheutuneen siitä, että kantajia ei ole otettu väliaikaisina toimihenkilöinä yhteisön palvelukseen työskentelemään Joint European Torus -yhteisyrityksessä (JET),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti B. Vesterdorf sekä tuomarit M. Jaeger ja H. Legal,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.5. sekä 23.9.2003 pidetyissä istunnoissa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 1 Euratomin perustamissopimuksen 1 artiklan toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

”Yhteisö päämääränä on toteuttamalla ydinteollisuuden nopeaa rakentamista ja kasvua varten tarvittavat edellytykset myötävaikuttaa elintason nousuun jäsenvaltioissa ja yhteysklien kehittämiseen muiden maiden kanssa.”

- 2 EA 2 artiklassa määrätään muun muassa, että päämääränsä toteuttamiseksi Euroopan atomienergiayhteisö (EA) kehittää tutkimusta ja varmistaa teknisen tiedon levittämistä.

- 3 EA 49 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Yhteisyritys perustetaan neuvoston päätöksellä.

Jokainen yhteisyritys on oikeushenkilö.

Yhteisyrittelyllä on jokaisessa jäsenvaltiossa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus; se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana tai vastaajana oikeudenkäynneissä.

Jollei tämän sopimuksen tai yhteisyrittelyn perussääntöjen määräyksistä muuta johdu, jokaiseen yhteisyrittelyyn sovelletaan teollisiin tai kaupallisiin yrityksiin sovellettavia sääntöjä; perussäännöissä voidaan niiden asemesta viitata jäsenvaltioiden kansallisiin säännöksiin.

Jollei toimivaltaa ole tällä sopimuksella annettu yhteisön tuomioistuimelle, yhteisyrittelyä koskevat riidat ratkaistaan toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa.”

4 EA 51 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Komissio huolehtii yhteisyritysten perustamista koskevien neuvoston päätösten toteuttamisesta, kunnes yhteisyritysten toiminnasta vastaavat toimielimet on perustettu."

5 EA 152 artikla kuuluu seuraavasti:

"Yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista yhteisön ja sen henkilöstön väliset riidat henkilöstösäännöissä määrätyn tai palvelussuhteen ehdoista johtuvien rajoituksin ja edellytyksin."

6 EA 151 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista [EA] 188 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua vahingonkorvausta koskevat riidat."

7 EA 188 artiklan toinen kohta kuuluu seuraavasti:

"Sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella yhteisö korvaa toimielintensä ja henkilöstönsä tehtäviään suorittaessaan aiheuttaman vahingon jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti."

- 8 Joint European Torus-yhteisyritys (JET), jonka lukuun kantajat työskentelivät, perustettiin 30.5.1978 tehdyllä neuvoston päätöksellä 78/471/Euratom (EYVL L 151, s. 10) Euratomin fuusio-ohjelman toteuttamista varten, jolla oli tarkoitus rakentaa ja saada toimimaan suuri toorinen tokamak-tyyppinen laitteisto ja siihen liittyvät laitokset. JET-yhteisyrityshanketta, joka oli alun perin suunniteltu kestäämään 12 vuotta, jatkettiin kolmeen otteeseen: 25.7.1988 tehdyllä neuvoston päätöksellä 88/447/Euratom (EYVL L 222, s. 4) 31.12.1992 asti, 19.12.1991 tehdyllä neuvoston päätöksellä 91/677/Euratom (EYVL 375, s. 9) 31.12.1996 asti ja 7.5.1996 tehdyllä neuvoston päätöksellä 96/305/Euratom (EYVL L 117, s. 9) 31.12.1999 asti. Tätä ohjelmaa on sittemmin jätetty eurooppalaisen fuusiokehityssopimuksen puitteissa.
- 9 Päätöksen 78/471 liitteenä olevan yhteisyrityksen perussäännön (jäljempänä perussääntö) mukaan yhteisyrityksen kotipaikka on Yhdistyneessä kuningaskunnassa Culham, Oxfordshire, ja sen jäseniä ovat Euratomin lisäksi jäsenvaltiot taikka niiden atomienenergia-alalla toimivaltaiset elimet, erityisesti isäntäjärjestö United Kingdom Atomic Energy Authority (UKAEA) sekä päätöksen 91/677 nojalla Sveitsin valaliitto.
- 10 Perussäännön mukaan JET:n elimiä ovat neuvosto ja hankkeen johtaja. JET:n neuvostoa avustaa täytäntöönpaneva komitea, ja se voi pyytää tiedoneuvoston lausunnon.
- 11 Perussäännön 4.2.2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”JET:n neuvoston tehtäviin kuuluu erityisesti:

— —

- d) nimittää hankkeen johtaja ja ylimmät toimihenkilöt, jotta komissio taikka isäntäjärjestö ottaa heidät palvelukseensa, ja määrittää heidän työkomennuksensa kesto, hyväksyä projektiryhmän perusrakenne sekä päättää työkomennuksia koskevista menettelyistä ja henkilöstöhallinnosta;

— —

- f) hyväksyä 10 kohdan mukaisesti vuotuinen taloussuunnitelma mukaan lukien henkilöstötaulukko, hankkeen kehittämissuunnitelma ja hankkeen kustannusarvio."

- 12 Perussäännön 7 kohdan mukaan hankkeen johtaja on yhteisyrityksen täytäntöönpanija ja sen laillinen edustaja, joka "vastaa hankkeen kehittämissuunnitelman täytäntöönpanosta ja johtaa hankkeen täytäntöönpanoa JET:n neuvoston määrittämien suuntaviivojen puitteissa". Hän tehtävänä on "erityisesti

- a) organisoida, johtaa ja valvoa projektiryhmää;

- b) esittää JET:n neuvostolle ehdotuksia projektiryhmän keskeisestä rakenteesta ja tehdä neuvostolle ylimpiä toimihenkilöitä koskevia nimitysehdotuksia".

- 13 Projektiryhmää koskeva perussäännön 8 kohta kuului 21.10.1998 asti (ks. jäljempänä 25 ja 26 kohta) sovelletussa alkuperäisessä versiossaan seuraavasti:

”8.1 Projektiryhmä avustaa hankkeen johtajaa hänen tehtäviensä toteuttamisessa. Projektiryhmän henkilöstö määritellään vuotuisessa talousarviossa olevassa henkilöstötaulukossa. Projektiryhmä koostuu yhteisyrityksen jäsenten 8.3 kohdan mukaisesti lähettämästä henkilöstöstä sekä muusta henkilöstöstä. Projektiryhmän palvelukseen ottamisessa noudatetaan 8.4 ja 8.5 kohdan säännöksiä.

8.2 Projektiryhmää muodostettaessa on toteutettava kohtuullinen tasapaino niiden vaatimusten välillä, että taataan hankkeen yhteisönlajuisen luonne erityisesti tiettyä pätevyystasoa vaativien tehtävien täyttämässä (fyysikot, insinöörit, vastaavantasoiset ylimmät hallintovirkamiehet) ja että hankkeen johtajalle annetaan mahdollisimmat suuret toimivaltuudet henkilöstön valinnassa tehokkaan hallinnon etujen mukaisesti. Tämän periaatteen soveltamisessa otetaan huomioon myös yhteisyrityksen yhteisön ulkopuolisten jäsenten etu.

8.3 Yhteisyrityksen jäsenet asettavat yhteisyrityksen käyttöön pätevää tieteellisen, teknisen tai hallinnon alan henkilöstöä.

8.4 Henkilöstö, jonka isäntäjärjestö asettaa yhteisyrityksen käyttöön, jää edelleen isäntäjärjestön palvelukseen sen määrittelemien palvelukseen ottamisehtojen mukaisesti, ja tämä järjestö määrää sen yhteisyrityksen käytettäväksi.

8.5 Mikäli joissakin erityistapauksissa ei JET:n neuvoston päättämien, henkilöstön tehtäviin määräämistä ja henkilöstöhallintoa koskevien menettelyjen mukaisesti muuta päätetä, yhteisyrityksen muiden jäsenten kuin isäntäjärjestön sen käytettäväksi asettama henkilöstö samoin kuin muu henkilöstö otetaan komission palvelukseen väliaikaisiin toimiin Euroopan yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen mukaisesti, ja komissio määrää tämän henkilöstön yhteisyrityksen käytettäväksi.

8.6 Projektiryhmään kuuluva koko henkilöstö kuuluu yksinomaan hankkeen johtajan hallinnollisen toimivallan alaan.

8.7 Yhteisyritys vastaa kaikista henkilöstökuluista, mukaan lukien komission ja isäntäjärjestön yhteisyrityksen käytettäväksi asettamaa henkilöstöä koskevista kuluista.

8.8 Kaikki jäsenjärjestöt, jotka ovat tehneet assosiaatiosopimuksen [Euratomin] kanssa, sitoutuvat ottamaan takaisin palvelukseensa hankkeeseen määrätyt ja komission väliaikaisesti palvelukseen ottamat työntekijät, sen jälkeen kun nämä henkilöt ovat suorittaneet loppuun tehtävänsä hankkeessa.

8.9 JET:n neuvosto vahvistaa henkilöstön työkomennuksia ja hallintoa koskevat yksityiskohtaiset menettelyt.”

¹⁴ Asiassa, joka johti yhdistetyissä asioissa 271/83, 15/84, 36/84, 113/84, 158/84, 203/84 ja 13/85, Ainsworth ym. vastaan komissio ja neuvosto, 15.1.1987 annettuun tuomioon (Kok. 1987, s. 167), kantajat, jotka olivat UKAEA:n palvelukseen ottamia Ison-Britannian kansalaisia, jotka oli lähetetty tässä ominaisuudessaan yhteisyrityksen käytettäväksi työkomennukselle projektiryhmään, riitauttivat JET:n johtajan komission nimissä tekemän päätöksen, jolla kieltäydyttiin ottamasta heitä komission

palvelukseen Euratomin puitteissa väliaikaisina toimihenkilöinä. He väittivät muun muassa yhteisyrityksen perussäännön olevan lainvastaisen perussäännön 8.4 ja 8.5 kohdassa käyttöön otetun erilaisen kohtelun vuoksi.

- 15 Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että näillä määräyksillä ”oli todellakin tarkoitus ottaa käyttöön erilainen kohtelu, joka perustui siihen, mikä jäsenjärjestö asetti kyseessä olevan toimihenkilön yhteisyrityksen käyttöön” (32 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että ”JET on yksinomaan tutkimustoimintaa varten perustettu yritys — — , jonka olemassaolo on ajallisesti rajoitettu” (35 kohta), ja totesi UKAEA:n erityisen tilanteen isäntäjärjestönä, jolla on omia velvoitteita (36 ja 37 kohta). Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että ”isäntäjärjestö UKAEA:n tilanne, joka on erityinen suhteessa JET:hen ja joka ei ole verrattavissa minkään muun JET:n jäsenjärjestön tilanteeseen, oikeuttaa objektiivisesti perussäännön 8.4 ja 8.5 kohdassa käyttöön otetun erilaisen kohtelun” (38 kohta).
- 16 Euroopan parlamentti antoi 10.12.1991 lainsäädäntöpäätöslauseلمان, joka sisältää muun muassa lausunnon neuvoston ehdotuksesta JET-yhteisyrityksen perussäännön muuttamista koskeväksi päätökseksi, ja se ilmaisi tässä yhteydessä pelkonsa siitä, että komission palveluksessa olevien tutkijoiden ja kansallisten tutkijoiden väliset palkkaerot johtaisivat jännitteisiin JET:ssä (EYVL 1992, C 13, s. 50).
- 17 Asioissa, jotka ovat johtaneet yhdistetyissä asioissa T-177/94 ja T-377/94, Altmann ym. vastaan komissio, 12.12.1996 annettuun tuomioon (Kok. 1996, s. II-2041), kantajat, jotka olivat JET:n käytettäväksi annettuja UKAEA:n henkilöstön jäseniä ja Ison-Britannian kansalaisia, riitauttivat komission päätökset, joilla hylättiin heidän hakemuksensa tulla otetuiksi palvelukseen yhteisön väliaikaisina toimihenkilöinä. He vetosivat erityisesti edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Ainsworth ym. vastaan komissio ja neuvosto annetun tuomion jälkeen tapahtuneisiin olosuhteiden muutoksiin.

- 18 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että "kaikki projektityöryhmän työntekijät o[li]vat samanlaisessa tilanteessa riippumatta siitä, mikä jäsenorganisaatio [oli] asettanut heidät yhteisyrityksen käytettäväksi. Kaikki työskentel[i]vät ainoastaan hankkeen hyväksi samassa ryhmässä ja saman johdon alaisuudessa. Heidät [oli] otettu palvelukseen samojen kilpailujen kautta ja he ylen[i]vät ainoastaan omien ansioidensa perusteella ilman, että [olisi otettu] huomioon heidän nimellinen työnantajansa" (81 kohta). Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että yhteisyrityksen perussäännön 8.4 ja 8.5 kohdan määräysten vuoksi projektityöryhmän jäseniä kohdeltiin edelleen eri tavoin palkan ja uranäkymien osalta (82, 84 ja 85 kohta).
- 19 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, "että yhteisöjen tuomioistuimen vuonna 1987 toteamaan tilanteeseen verrattuna [oli] ilmennyt tiettyjä uusia seikkoja tai tapahtunut tiettyjä muutoksia" ja että "kyseessä o[li]vat erityisesti: JET:n olemassaolon huomattava pidentyminen; b) UKAEA:n vähäisempi rooli yhteisyrityksen organisoinnissa ja toiminnassa; c) UKAEA:n vastustuksen loppuminen sen osalta, että sen JET:n käytettäväksi asettama henkilöstö eroaa sen palveluksesta siirtyäkseen komission palvelukseen; d) yhteisyrityksen toiminnan häiriintyminen työriidan vuoksi ja e) JET:n palvelukseenottamisjärjestelmän kyvyttömyys saavuttaa ne tavoitteet, joita varten se [oli] perustettu" (96 kohta).
- 20 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi myös seuraavaa:

"Ottaen huomioon nämä kaikki seikat on todettava, että niitä olosuhteita ei enää ole olemassa, joihin yhteisöjen tuomioistuin nojautui sen päätelmänsä tueksi, jonka mukaan JET:n perussäännössä käyttöön otettu erilainen kohtelu oli objektiivisesti perusteltua. On kuitenkin todettava, että yhteisöjen tuomioistuin ei ole lausunut erilaisesta kohtelusta, joka liittyy uranäkymiin ja työpaikan varmuuteen, joista ei ollut kysymys yhdistetyissä asioissa Ainsworth" (117 kohta).

21 Perussäännön alkuperäisen version 8 kohdassa olevan ”muun henkilöstön” käsitteestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että ”vaikka missään perussäännön määräyksessä ei nimenomaisesti ja yksiselitteisesti kiellet[ty] ottamasta 8.5 kohdan mukaisesti ’muuna henkilöstönä’ palvelukseen henkilöitä, jotka UKAEA [oli] kantajien tavoin jo asettanut hankkeen käytettäviksi, perussäännön yleinen rakenne ja sen määräysten sanamuoto joht[i]vat kuitenkin siihen päätelmään, että tällainen palvelukseenottaminen ei ole mahdollinen tuottamatta vakavaa haittaa kyseisellä perussäännöllä käyttöön otetuille palvelukseenottamis- ja henkilöstöhallintojärjestelmälle” (136 kohta).

22 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi seuraavaa:

”Perussäännön 8.5 kohdan ilmaisua ’muu henkilöstö’ on tulkittava viittaamalla 8.1 kohtaan, jossa määrätään, että projektiryhmä muodostuu toisaalta 8.3 kohdan mukaisesti JET:n jäseniltä tulevista työntekijöistä ja toisaalta ’muusta henkilöstöstä’. Näissä määräyksissä ei oteta huomioon sellaista tapausta, että UKAEA:n käytettäväksi asettama projektiryhmän jäsen eroaa siitä vain sen vuoksi, että hänet voitaisiin ottaa komission palvelukseen ’muuna henkilöstönä’” (137 kohta).

23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että ”perussäännön 8.4 ja 8.5 kohtaa, sellaisina kuin niiden [alkuperäinen] sanamuoto kuulu[i], ei voi[tu] tulkita niin, että niissä sallit[tii]n kantajien ottaminen palvelukseen näissä määräyksissä tarkoitettuina ’muuhun henkilöstöön’ kuuluvina työntekijöinä” (139 kohta), ja se totesi, että ”perussäännön 8.4 ja 8.5 kohta, niiden täytäntöönpanoa koskevat lisämääräykset ja niiden tehokkuuden lisäämiseksi tarkoitetut hallinnolliset säännöt o[li]vat lainvastaisia siltä osin kuin ne aiheutt[i]vat tai lisä[si]ivät toimenhaltijat yhteisyrityksen käytettäväksi asettaman jäsenjärjestön mukaan kahteen ryhmään jaettujen JET:n toimenhaltijoiden välistä erilaista kohtelua, joka ei ol[lut] objektiivisesti perusteltua ja joka [oli] näin ollen lainvastaista erityisesti tapauksissa, joissa [oli] kyse mahdollisuuksista päästä yhteisön toimenhaltijoiksi” (141 kohta).

- 24 Kantajien vaatimuksista saada korvausta kyseessä olevan syrjinnän heille aiheuttamista taloudellisista menetyksistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että perussäännöstä johtuva yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaaminen ei ollut tässä asiassa riittävän ilmeinen, jotta yhteisön vastuu syntyisi sillä perusteella, että neuvosto on toteuttanut ja komissio pannut täytäntöön lainvastaisia toimenpiteitä (154 kohta).
- 25 Edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio annettu tuomio, johon ei haettu muutosta, johti siihen, että 21.10.1998 voimaan tulleella, 13.10.1998 tehdyllä neuvoston päätöksellä 98/585/Euratom (EYVL L 282, s. 65) muutettiin yhteisyrityksen perussääntöä ja poistettiin erityisesti siinä olleet viittaukset käsitteeseen "muu henkilöstö".
- 26 Päätöksen 98/585 liitteessä olevan 4 kohdan mukaan 8.1, 8.3, 8.4, 8.5 ja 8.7 kohta kuuluvat seuraavasti:

"8.1 Projektiryhmä avustaa hankkeen johtajaa hänen tehtäviensä toteuttamisessa. Projektiryhmän henkilöstö määritellään vuotuisessa talousarviossa olevassa henkilöstötaulukossa. Projektiryhmä koostuu yhteisyrityksen jäsenten 8.3 kohdan mukaisesti lähettämästä henkilöstöstä."

"8.3 Ne yhteisyrityksen jäsenet, joilla on assosiaatiosopimus [Euratomin] kanssa tai [Euratomin] fuusio-ohjelmaan liittyviä määräaikaista sopimuksia jäsenvaltioissa, jotka eivät ole assosioituneet ohjelmaan (jäljempänä lähettäjäorganisaatio), asettavat yhteisyrityksen käyttöön pätevää tieteellisen, teknisen tai hallinnon alan henkilöstöä."

”8.4 Henkilöstö, jonka lähettäjäorganisaatio asettaa yhteisyrityksen käyttöön, lähetetään komennukselle yhteisyritykseen ja

- a) se jää edelleen lähettäjäorganisaation palvelukseen komennuksen ajaksi kyseisen organisaation määrittelemiä palvelukseen ottamisen ehtojen mukaisesti,

- b) koko komennuksen ajan sillä on oikeus korvaukseen, joka eritellään JET:n neuvoston 8.5 artiklan nojalla hyväksymissä yhteisyrityksen tehtäviin komennettuun lähettäjäorganisaation henkilöstöön sovellettavissa säännöissä.”

”8.5 JET:n neuvosto hyväksyy henkilöstöhallinnon yksityiskohtaiset menettelyt (mukaan lukien yhteisyrityksen tehtäviin komennettuun lähettäjäorganisaation henkilöstöön sovellettavat säännöt). Se antaa siirtymäkauden määräykset ja toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotka koskevat komission ja isäntäjärjestön ennen 21.10.1998 yhteisyrityksen käyttöön asettamaa projektiryhmää.”

”8.7 Yhteisyritys vastaa kaikista henkilöstömenoista, mukaan lukien komennushenkilöstöön liittyvien menojen takaisinmaksu lähettäjäorganisaatioille sekä komission ja isäntäjärjestön ennen edellä mainittujen määräysten voimaantuloa yhteisyrityksen käyttöön asettamaan henkilöstöön liittyvät menot.”

Riita-asiaa ja oikeudenkäyntiä edeltäneet seikat

- 27 95 kantajaa, jotka ovat Ison-Britannian kansalaisia, ovat työskennelleet JET-hankkeessa, 51 heistä kymmenen vuotta tai kauemmin, ja suurin osa heistä on työskennellyt insinööreinä, tekniikkoina tai suunnittelijoina. Asianosaisilla, jotka kaikki on otettu palvelukseen ensimmäisen yksivuotisen sopimuksen nojalla ennen lokakuussa 1998 tapahtunutta perussäännön muutosta, ei ole ollut mitään sopimukseen perustuvaa suhdetta UKAEA:han tai komissioon, vaan he olivat sellaisten kolmansien yhtiöiden palkkaamia työntekijöitä, jotka ovat sopimussuhteessa JET-yhteisyrityksen kanssa. Heidän sopimuksensa, joiden tarkoituksena oli asettaa heidät JET-yhteisyrityksen käyttöön, ovat joka tapauksessa päättyneet hankkeen lopettamispäivänä eli 31.12.1999.
- 28 JET-yhteisyritys teki sopimuksia työvoimaa tarjoavien yhtiöiden kanssa sellaisten henkilöiden tai henkilöryhmien palveluksista, joilla oli erityistä teknistä tietämystä tai ammattitaitoa. Ryhmäsopimusten avulla JET-yhteisyrityksen käyttöön voitiin asettaa työntekijäryhmiä, jotka esimerkiksi siirrettiin MAC:n ("main assembly contract", suurelementtejä koskeva sopimus), MEC:n ("main electrical contract", sähköalan pääsopimus), suunnittelutoimiston tai tietojenkäsittelyohjelmointipalvelujen yhteyteen sekä työskentelemään postituspalveluihin, puhelinkeskuksiin taikka verstaasiin. JET-yhteisyritys teki lisäksi muiden yritysten kanssa sopimuksia palvelujen suorittamisesta, kuten rakennusten kunnossapidosta- ja siivoamissopimuksesta.
- 29 Suurin osa JET-yhteisyrityksen työvoimaa tarjoavien yhtiöiden kanssa tekemistä sopimuksista tehtiin yhteisyrityksen avaamien, yleensä joka kolmas vuosi julkais-tujen tarjouskilpailujen perusteella. JET:n johto kuuli tarjoajien ehdottamia ehdokkaita ennen kuin se hyväksyi tarjouskilpailun voittaneen yhtiön tekemän valinnan henkilöistä, jotka se ottaisi palvelukseensa asettaakseen heidät yhteisyrity-

tyksen käytettäväksi. JET-yhteisyritys teki kaikki henkilöstön hankintasopimukset vuodeksi, ja niitä voitiin jatkaa aina yhdellä vuodella kerrallaan. Ne voitiin myös purkaa milloin tahansa.

- 30 Kukin kantajista on lähettänyt komissiolle pääasiallisesti Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen (jäljempänä henkilöstösäännöt) 90 artiklaan perustuvan kirjeen 12.11.1999 ja 16.2.2000 välisenä aikana. Kantajat mainitsevat EA 188 artiklan vaihtoehtoisena perustana menettelylleen. He vaativat komissiota tekemään päätöksen heidän vahingonkorvausvaatimuksistaan, joissa vaaditaan korvausta JET-yhteisyrityksen laiminlyönnistä, joka muodostuu siitä, että se perussääntönsä vastaisesti ei ole ottanut heitä palvelukseensa yhteisön väliaikaisina toimihenkilöinä. Komissio on 14.3.2000 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut asianosaisille tarkastelevansa heidän vaatimustaan siten, että se on esitetty henkilöstösääntöjen 90 artiklan 1 kohdan nojalla.
- 31 Koska kantajien vaatimukseen ei ole vastattu neljän kuukauden määräajassa, he ovat edustajansa välityksellä tehneet komissiolle 28.6.2000 henkilöstösääntöjen 90 artiklan 2 kohdan nojalla valituksen implisiittisestä päätöksestä hylätä heidän vaatimuksensa.
- 32 Tästä valituksesta, johon komissio ei vastannut henkilöstösääntöjen 90 artiklan 2 kohdan lopussa mainitussa neljän kuukauden määräajassa, tehtiin henkilöstösääntöjen 91 artiklan 3 kohdan mukaisessa implisiittistä hylkäämistä koskevan kanteen nostamisen määräajassa 14.11.2000 nimenomainen hylkäävä päätös, joka annettiin asianosaisten edustajalle tiedoksi faksina 17.11.2000.
- 33 Kantajat nostivat 27.2.2001 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen jättämälään kannekirjelmällä nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

- 34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin 3.10.2001 antamalla määräyksellä neuvosto hyväksyttiin väliintulijaksi tukemaan komission vaatimuksia.
- 35 Kantajat ovat vaatineet komission hallussa olevien asiakirjojen esittämistä. Komissio on tehnyt vastaajan vastaukseensa kaksi täydennystä, jotka koskevat riita-asiaa edeltäneitä seikkoja ja joidenkin kantajien suorittamia tehtäviä. Kantajat ovat myös vaatineet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 18.7.2002 rekisteröidyllä kirjeellä JET-yhteisyrityksen johdon ja tilintarkastustuomioistuimen välisten kirjeiden esittämistä; nämä kirjeet koskivat JET-hankkeessa työskentelevää sopimussuhteista henkilöstöä.
- 36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti 26.9.2002 tiedoksi annettuna prosessinjohtotoimena vastaajalle kysymyksen JET-yhteisyrityksen henkilöstöä koskevien, vuonna 1979 annettujen "täydentävien määräysten" osalta. Komissio vastasi 4.10.2002 päivätyllä kirjeellään.
- 37 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 8.5.2003 pidetyssä istunnossa.
- 38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ensimmäisen jaoston puheenjohtaja aloitti 21.7.2003 antamallaan määräyksellä suullisen käsittelyn uudestaan, jotta asianosaiset voivat täsmentää kantansa nyt esillä olevaan asiaan sovellettavasta säännöstöstä ja siitä tehtävistä päätelmistä. Asianosaiset ovat esittäneet tätä koskevat näkemyksensä 23.9.2003 pidetyssä uudessa istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

39 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- toteaa, että komissio on ilman objektiivista perustetta syrjinyt kantajia aikana, jona he ovat olleet JET-hankkeen palveluksessa, heidän palkkansa, eläkeoikeuksiansa ja niihin liittyvien etujen suhteen, sekä myöhemmän työpaikan takaamisen osalta

- toteaa, että kantajia olisi pitänyt kohdella JET-yhteisyrityksen alkuperäisen perussäännön 8.1 kohdassa tarkoitettuna ”muuna henkilöstönä”

- toteaa, että päätöksellä 98/585 JET-yhteisyrityksen perussäännön 8 kohtaan ja sen soveltamissäännöksiin tehdyt muutokset olivat lainvastaisia siltä osin kuin niillä otettiin käyttöön taikka ylläpidettiin kantajiin kohdistuvaa syrjintää ilman objektiivisia perusteita kantajien vaatimusten ensimmäisessä kohdassa esitettyjen seikkojen suhteen

- toteaa, että kantajilla oli oikeus tulla otetuiksi palvelukseen komission väliaikaisiin toimiin

- kumoo 14.11.2000 tehdyn komission päätöksen

- velvoittaa komission korvaamaan heille edellä mainittujen yhteisön oikeuden säännösten rikkomisesta aiheutuneet palkkaa, eläkkeitä, korvauksia ja etuja koskevat menetykset
- velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

40 Komissio vaatii neuvoston tukemana, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- hylkää kanteen
- määrää oikeudenkäyntikuluista säännösten mukaan.

Riita-asian luonteesta

41 Kantajat vaativat pääasiallisesti korvausta aineellisesta vahingosta, joka heille on aiheutunut siitä, että komissio ei ole ottanut heitä palvelukseensa väliaikaisina toimihenkilöinä. Heidän edellä 39 kohdassa mainituista vaatimuksistaan, joilla he pyrkivät erityisesti saamaan kumotuksi 14.11.2000 tehdyn komission päätöksen, jolla hylättiin heidän kaikkien komissiolle osoittamansa valitukset heidän vahingonkorvausvaatimustensa tultua implisiittisesti hylätyiksi, kuten edellä 30 ja 31 kohdassa on kuvailtu, merkitsevät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetaan kantajille vastainen toimenpide, josta oli tehty valitus (asia 346/87, Bossi v. komissio, tuomio 14.2.1989, Kok. 1989, s. 303, 10 kohta), eli nyt esillä olevassa asiassa heidän vahingonkorvausvaatimuksensa implisiittinen hylkääminen. Näitä vaatimuksia on pidettävä erottamattomana osana siitä tosiasiallisesti yhdestä ainoasta ja yksinomaan vahingonkorvausta koskevasta vaatimuksesta, joka on

kanteen kohteena ja joka perustuu komission syyksi luettavaan lainvastaisuuteen, joka muodostuu siitä, että se ei ole ottanut kantajia palvelukseensa tällaisten sopimusten puitteissa ja että se on rikkonut JET:n perussäännön määräyksiä. Koska kantajien ja komission välillä ei ole minkäänlaista sopimukseen perustuvaa suhdetta, kanne koskee yhteisön sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta.

- 42 Nyt esillä olevaan asiaan liittyvien erityisten olosuhteiden vuoksi on ordre public -tyyppisen kysymyksen ollessa kyseessä määritettävä viran puolesta, onko riita-asia katsottava EA 151 artiklassa ja EA 188 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuksi sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevaksi riita-asiaksi, vaiko EA 152 artiklassa tarkoitetuksi yhteisön ja sen henkilöstön väliseksi riidaksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi kuullut asianosaisia tästä kysymyksestä tätä varten 23.9.2003 pidetyssä istunnossa.
- 43 Kannetta on pidettävä yhteisön ja sen henkilöstön välistä riitaa koskevana kanteena kolmesta syystä.
- 44 Ensinnäkin sen arviointi, onko kanne perusteltu, riippuu JET:n perussäännön tulkinnasta; kantajat väittävät, että heillä on perussäännön nojalla oikeus tulla otetuiksi palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä. Lisäksi kunkin kantajan esittämä vahingonkorvausvaatimus vastaa sen summan, jonka he olisivat saaneet, jos he olisivat työskennelleet yhteisyrityksessä väliaikaisina toimihenkilöinä, ja sen summan, jonka he ovat saaneet työnantajalta, joka on asettanut heidät JET:n käytettäväksi, välistä eroa. Nyt esillä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kyseessä olevat oikeudet ovat henkilöstösäännöissä säädettyjä oikeuksia, ratkaistavana olevat oikeudelliset ongelmat ovat samanlaisia kuin jotka syntyvät tapauksessa, jossa kantajat vetoavat virkamiehen tai toimihenkilön asemaan ja jossa yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkivat riitaa henkilöstö-asiana (asia 65/74, Porrini ym. v. Euratom ym., tuomio 11.3.1975, Kok. 1975, s. 319, 3—13 kohta ja asia T-184/94, O’Casey v. komissio, tuomio 12.5.1998, Kok. H. 1998, s. I-A-183 ja II-565, 56—62 kohta).

- 45 Toiseksi oikeuskäytännössä yhteisön ja sen henkilöstön välisten riitojen käsitettä on tulkittu laajasti, mikä johtaa siihen, että sellaisina tutkitaan riitoja, jotka koskevat henkilöitä, joilla ei ole virkamiehen eikä toimihenkilön asemaa, mutta jotka vaativat sitä (asia 116/78, Bellintani ym. v. komissio, tuomio 5.4.1979, Kok. 1979, s. 1585, 6 kohta; yhdistetyt asiat 87/77, 130/77, 22/83, 9/84 ja 10/84, Salerno ym. v. komissio ja neuvosto, tuomio 11.7.1985, Kok. 1985, s. 2523, 24 ja 25 kohta ja asia 286/83, Alexis ym. v. komissio, tuomio 13.7.1989, Kok. 1989, s. 2445, 9 kohta). Tämä koskee erityisesti kilpailuihin osallistuneita hakijoita (asia 23/64, Vandevyvere v. parlamentti, tuomio 31.3.1965, Kok. 1965, s. 205, 214). Komissio väittää perustellusti, että yhteisön ja sen henkilöstön välisen riidan käsitteen liian suppea tulkinta johtaisi oikeudelliseen epävarmuuteen, kun mahdolliset kantajat olisivat epävarmoja käytettävissä olevasta oikeussuojakeinosta taikka kun heillä olisi keinotekoinen valintamahdollisuus.
- 46 Edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Ainsworth ym. vastaan komissio ja neuvosto (10—13 kohta) ja Altmann ym. vastaan komissio (44 ja 45 kohta) annettuihin tuomioihin johtaneet asiat, jotka koskivat JET:n henkilöstöä, jolla ei ollut yhteisön virkamiesten eikä toimihenkilöiden asemaa, tutkittiin myös tällaisissa henkilöstösääntöjen puitteissa.
- 47 Nyt esillä olevassa asiassa kantajat vetoavat tosin ainoastaan jälkikäteen niihin taloudellisiin etuihin, jotka perustuvat henkilöstösääntöihin, joita heidän mukaansa olisi pitänyt soveltaa heihin jo menneisyydessä ja jotka eivät enää ole voimassa. Lisäksi on niin, että vaikka kantajat väittävätkin, että osa heille aiheutuneista vahingoista muodostuu niistä taloudellisista menetyksistä, jotka liittyvät myöhempään palvelukseen ottamiseen väliaikaisena toimihenkilönä JET-hankkeen päättymisen jälkeen, näihin vaatimuksiin ei liity tämänhetkistä tai tulevaisuudessa esitettävää vaatimusta tulla otetuksi palvelukseen yhteisön väliaikaisena toimihenkilönä.
- 48 On kuitenkin todettava, että riita-asialla ei olisi kohdetta eikä sitä olisi syntynyt ilman viittausta yhteisön palvelukseen otettaviin väliaikaisiin toimihenkilöihin sovellettavaan järjestelmään, jota sovellettiin yhteisyrityksen jäsenten sen käyttöön asettaman projektiryhmän henkilöstöön. Olisi siis keinotekoista katsoa, että

henkilöstöasioiden alaan ei kuulu kysymys siitä, olisiko projektiryhmän perussäännön mukaista käsitettä pitänyt soveltaa kantajiin silloin, kun he työskentelivät JET-yhteisyriykselle.

49 Kolmanneksi asianosaiset itse ovat katsoneet, että asia kuuluu henkilöstöasioihin, vaikka asian tutkiminen myös sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevana kysymyksenä tuli esille silloin, kun kantajat esittivät vahingonkorvausvaatimuksensa, kuten edellä 30 kohdassa on todettu. Kantajat totesivat 23.9.2003 pidetyssä istunnossa, että komissio oli kehottanut heitä pysymään näissä puiteissa vahingonkorvausvaatimuksen esittämisvaiheessa. He ovat vahvistaneet, että riita-asia kuuluu heidän näkökulmastaan EA 152 artiklan soveltamisalaan. Komissio ja neuvosto ovat korostaneet, että riita-asian ja väitetyn virheen perusta on henkilöstösäännön säännöksissä.

50 Edellä mainituista syistä on perusteltua analysoida kannetta yhteisön ja sen henkilöstön välisenä riitana. Tähän päätelmään eivät vaikuta nyt esillä olevan asian olosuhteet, jotka tietysti ovat monelta kannalta luonteeltaan ennennäkemättömiä, mistä asianosaiset ovat yhtä mieltä.

51 Kantajat eivät ensinnäkään ole UKAEA:n henkilöstöä, joka olisi asetettu yhteisyrityksen käyttöön ja jota näin ollen tarkoitettaisiin JET:n perussäännön 8 kohdassa, kuten edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Ainsworth ym. vastaan komissio ja neuvosto ja Altmann ym. vastaan komissio oli asian laita.

52 Toiseksi he eivät vaadi eivätkä ole koskaan vaatineet väliaikaisen toimihenkilön asemaa. Toisin kuin edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Ainsworth ym. vastaan komissio ja neuvosto sekä Altmann ym. vastaan komissio taikka vastaajan mainitsemassa asiassa T-177/97, Simon vastaan komissio, 10.5.2000 annetussa tuomiossa (Kok. H. 2000, s. I-A-75 ja II-319), joka pysytettiin muutoksenhaun

johdosta asiassa C-274/00 P, Simon vastaan komissio, 27.6.2002 annetulla tuomiolla (Kok. 2002, s. I-5999), kantajat eivät ole koskaan vaatineet komissiota taikka JET:n johtoa ottamaan heitä palvelukseensa väliaikaisina toimihenkilöinä heidän työskennellessään yhteisytyksessä.

- 53 Kolmanneksi nyt esillä olevassa kanteessa kyse on pelkästään vahingonkorvausvaatimuksesta, kuten edellä 41 kohdassa on todettu, ja se on esitetty JET-hankkeen päättyessä taikka vähän sen jälkeen.
- 54 Näistä erityisistä olosuhteista huolimatta asia on tutkittava EA 152 artiklassa tarkoitettuna yhteisön ja sen henkilöstön välisenä riitana ja näin ollen ottaen huomioon vastaavat säännökset erityisesti menettelyn ja määräaikaisten osalta.

Asian tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten lausumat

- 55 Komissio väittää neuvoston tukemana ja varsinaista tutkimatta jättämistä koskevaa väitettä esittämättä, että vahingonkorvausvaatimuksen tutkittavaksi ottaminen on kiistanalaista, koska asianosaiset ovat aloittaneet menettelyn myöhässä. Se huomauttaa toisaalta, että kantajat olisivat voineet jo JET-yhteisytyksen toiminnan alusta vuonna 1978 ottaa esille ne palvelukseen ottamista koskevat edellytykset, jotka he nyt ovat riitauttaneet, ja että he ovat toimineet vapaaehtoisesti ja tilanteesta tietoisina allekirjoittaneet sopimuksen työnantajansa kanssa. Toisaalta komissio katsoo, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on todennut edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio antamassaan

tuomiossa, että olosuhteet ovat muuttuneet JET-hankkeen kehittyessä, kantajien olisi pitänyt toimia tämän tuomion julistamisesta laskettavassa kohtuullisessa määräajassa. Komissio katsoo, ettei tällainen määräaika voi olla kahta vuotta pidempi nyt esillä olevan asian erityisten olosuhteiden vuoksi ja sen vuoksi, ettei henkilöstösääntöjen 90 artiklassa vahvisteta määräaika vaatimuksen esittämiselle.

- 56 Kantajat väittävät, että suurin osa heistä osoitti vahingonkorvausvaatimuksensa komissiolle vuoden 1999 lopulla JET-hankkeen uhkaavan päättymisen vuoksi ja että niitä ei ole esitetty myöhässä, koska heitä vastaan ei voida vedota mihinkään muuhun määräaikaan kuin henkilöstösääntöjen 90 ja 91 artiklassa säädettyyn.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 57 Koska riita-asiassa on kyse EA 152 artiklassa tarkoitetusta riidasta, kuten edellä 54 kohdassa on todettu, nyt esillä olevan kanteen tutkittavaksi ottamista koskevat säännöt ovat yksinomaan ne, jotka on vahvistettu henkilöstösääntöjen 90 ja 91 artiklassa, eivätkä EA 151 ja EA 188 artiklassa (EY 235 ja EY 288 artikla) ja yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 43 artiklassa (josta on tullut perussäännön 46 artikla) vahvistetut säännöt (asia 9/75, Meyer-Burkhardt v. komissio, tuomio 22.10.1975, Kok. 1975, s. 1171, 7, 10 ja 11 kohta).

- 58 On selvää, että kantajat ovat noudattaneet edellä mainituissa henkilöstösääntöjen säännöksissä säädettyä menettelyä. Henkilöstösääntöjen 90 artiklan 1 kohdassa ei vahvisteta mitään määräaika vaatimuksen esittämiselle (asia 29/80, Reinartz v. komissio, tuomio 21.5.1981, Kok. 1981, s. 1311, 12 kohta), minkä vastaajakin myöntää.

Velvollisuus toimia kohtuullisessa ajassa

- 59 Kohtuullisessa ajassa toimimista vaaditaan kaikissa niissä tapauksissa, joissa asiaa koskevien säännösten puuttuessa oikeusvarmuuden periaate tai luottamuksensuojan periaate estävät yhteisön toimielimiä ja luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä toimimasta ilman mitään ajallista rajoitusta ja vaarantamasta näin ollen erityisesti vallalla olevan oikeudellisen tilanteen vakautta. Vastuuta koskevissa kanteissa, jotka voivat johtaa yhteisön maksuvelvoitteeseen, sen taustalla, että vahingonkorvausvaatimus on esitettävä kohtuullisessa ajassa, on myös huoli julkisten varojen suojasta, joka on erityisellä tavalla ilmaistu sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevien asioiden osalta yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklassa vahvistetulla viiden vuoden vanhenemisajalla.
- 60 Yhteisöjen toimielinten osalta toimiminen kohtuullisessa ajassa muodostaa osan hyvän hallinnon periaatetta (asia C-282/95 P, Guérin automobiles v. komissio, tuomio 18.3.1997, Kok. 1997, s. I-1503) ja johtuu oikeusvarmuuden perusedellytyksestä (asia 52/69, Geigy v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 787, 20 ja 21 kohta).
- 61 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden osalta, että vahingonkorvauskanteen yhteydessä vahinkoa kärsineen on sillä uhalla, että hän joutuu itse vastaamaan vahingosta, noudatettava kohtuullista huolellisuutta vahingon rajoittamiseksi (yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 19.5.1992, Kok. 1992, s. I-3061, Kok. Ep. XII, s. I-99, 33 kohta).
- 62 Virkamiehen tai toimihenkilön on esitettävä vaatimuksensa yhteisön toimielimelle kohtuullisessa ajassa, joka lasketaan siitä hetkestä, jolloin hän on saanut tiedon toimenpiteestä taikka uudesta olennaisesta tosiseikasta (ks. palvelukseen ottamisen

edellytysten riitauttamisesta asia 190/82, Blomefield v. komissio, tuomio 1.12.1983, Kok. 1983, s. 3981, 10 ja 11 kohta; asia T-202/97, Koopman v. komissio, määräys 25.3.1998, Kok. H. 1998, s. I-A-163 ja II-511, 24 kohta ja asia T-68/98, Jung v. komissio, tuomio 29.4.2002, Kok. H. 2002, s. I-A-55 ja II-251, 41 kohta).

- 63 Tätä edellytystä on analogisesti sovellettava myös päätöksen tekoa koskevaan vaatimukseen, jonka esittävät sellaiset henkilöt, jotka eivät ole virkamiehiä eivätkä toimihenkilöitä, mutta jotka kääntyvät toimielimen puoleen ja vaativat sen kannanottoa.
- 64 Yksityisille oikeussubjekteille asetettu vaatimus toimia kohtuullisessa ajassa heidän esittäessään vahingonkorvausvaatimuksen vahingosta, jonka yhteisö on aiheuttanut suhteissaan henkilöstöön, palvelee näissä puitteissa erityisesti sitä oikeusvarmuuteen liittyvää tavoitetta, että vältetään rasittamasta yhteisöjen talousarviota kuluilla, jotka johtuvat ajallisesti liian kaukaisesta tekijästä.
- 65 Näin on joka tapauksessa nyt esillä olevan asian kaltaisessa tilanteessa, jolloin nostetulla kanteella vaaditaan yksinomaan rahaa eikä sen seurauksena voi olla kyseessä olevan yhteisön toimielimen ja kantajien välisten taikka tämän toimielimen ja sen henkilöstön välisten oikeudellisten suhteiden muuttaminen.
- 66 Edellä todetuista seikoista johtuu, että nyt esillä olevassa asiassa kantajien on toimittava kohtuullisessa ajassa, mikä perustuu yhteisön oikeuden peruseriaateisiin ja erityisesti oikeusvarmuuden periaatteeseen, kun he vaativat komissiolta korvausta vahingosta, joka on luettava sen syyksi.

Kohtuullisen ajan kesto

- 67 Sitä aikaa, jonka kuluessa asianosaisten olisi pitänyt esittää yhteisön toimielimelle vahingonkorvausvaatimuksensa, jotta niiden voitaisiin katsoa olleen esitetty kohtuullisessa ajassa siitä hetkestä lukien, jolloin he ovat saaneen tietoonsa seikat, joista he valittavat, on arvioitava tälle tilanteelle ominaisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen valossa. Kuluneen ajan kohtuullisuutta on arvioitava kunkin asian ominaispiirteiden perusteella ja erityisesti sen perusteella, mikä merkitys oikeusriidalla on asianosaiselle, asian monitahoisuuden perusteella sekä vastapuolina olevien asianosaisten käyttäytymisen perusteella (yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, *Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio*, tuomio 15.10.2002, Kok. 2002, s. I-8375, 187 kohta).
- 68 On todettava, että niiden eri tilanteiden joukossa, joissa oikeuskäytännössä edellytetään kohtuullisessa ajassa toimimista, ei ole yhtään, joka olisi verrattavissa nyt esillä olevan riita-asian olosuhteisiin ja joka voisi toimia analogisena arviointiperusteena ajan pituuden osalta.
- 69 Sitä vastoin vertailukohta voidaan saada edellä 59 kohdassa mainitusta yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklassa säädetystä viiden vuoden vanhentumisajasta sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevissa asioissa, vaikkei tätä määräaikaa sovelletakaan yhteisön ja sen henkilöstön välisissä riidoissa (em. asia *Meyer-Burckardt v. komissio*, tuomion 7, 10 ja 11 kohta). Tämän säännöksen nojalla kaikilta henkilöiltä, jotka vaativat yhteisöltä vahingonkorvausta, voidaan vaatia sellaisen määräajan noudattamista, jolla taataan oikeusvarmuus ja joka on määrittely kaikkien edun mukaisesti. Tämä säännös mahdollistaa samalla sekä sen, että sillä, jota asia koskee, on riittävän pitkä aika vahingon aiheuttaneen tapahtuman ilmenemisestä lähtien esittää vaatimuksensa yhteisön toimielimelle, että sen, että yhteisö voi suojella yhteisön varoja vaatimuksilta, joiden esittäjät eivät ole menetelleet ripeästi.

- 70 Tämä viittaus on merkityksellinen nyt esillä olevassa asiassa, koska jos riita ratkaistaan kantajien hyväksi niin, että katsotaan yhteisön olevan vastuussa ja se velvoitetaan maksamaan kantajille korvausta, tuomion vaikutukset kohdistuvat pääasiallisesti taikka yksinomaan yhteisön varoihin.
- 71 Kantajilla ei ole koskaan ollut välitöntä oikeussuhdetta JET-yhteisyritykseen tai komissioon, ja yhteisyritys on joka tapauksessa lakannut olemasta 31.12.1999. Aika, jonka kantajat ovat käyttäneet puhtaasti vahingonkorvausluonteisen kanteensa nostamiseen, ei siis voi esimerkiksi aiheuttaa haittaa kolmansien saavutetuille oikeuksille eikä vaarantaa yhteisön toimielinten toiminnan oikeudellisten edellytysten vakautta. Oikeusvarmuus, jota kohtuullisessa ajassa toimimista koskevalla vaatimuksella on tarkoitus nyt esillä olevassa asiassa suojella, koskee näin ollen olennaisin osin yhteisön varoja.
- 72 Näin ollen ja kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklassa sopimussuhteen ulkopuolista korvausvastuuta koskevan kanteen nostamiselle säädetyn viiden vuoden vanhentumisajan vertailukohta ja se, ettei ole muita vertailukohtia eikä mitään pätevää syytä poiketa tästä vertailukohdasta, on analogisesti todettava, että niiden, joita asia koskee, olisi katsottuaan olevansa lainvastaisen syrjinnän kohteena ollut esitettävä yhteisön toimielimelle vaatimus tämän tilanteen korjaamisesta ja syrjinnän lopettamisesta kohtuullisessa ajassa, joka ei saa ylittää viittä vuotta siitä hetkestä lukien, jona he ovat tulleet tietoisiksi kyseisestä tilanteesta.

Kohtuullisen ajan alkamisajankohta

- 73 Koska ei ole olemassa yksipuolista eikä sopimukseen perustuvaa toimenpidettä, jolla säännellään yhteisön toimielimen ja kunkin kantajan välistä suhdetta, on tutkittava, mikä seikka on tuonut esiin sen syrjivän tilanteen, jossa kukin heistä väittää olevansa

suhteessa JET-projektiryhmässä työskentelevään muuhun henkilöstöön. Tämä seikka voidaan sitten katsoa uudeksi olennaiseksi tosiseikaksi, jonka tiedoksi saamisesta lähtien sillä, jota asia koskee, on ollut velvollisuus toimia kohtuullisessa ajassa vaatimuksen esittämiseksi komissiolle.

- 74 Asiakirja-aineistosta ja edellä 28 ja 29 kohdassa olevasta selvityksestä, joka koskee kantajien kaltaisen JET:n sopimussuhteisen henkilöstön palvelukseen ottamisen edellytyksiä, ilmenee, että JET:n johdon ja työvoimaa tarjoavien kolmansien yritysten välillä tehtiin uudistettavissa olevia vuosittaisia sopimuksia yhden tai useamman työntekijän käytettäväksi asettamisesta. Kantajat eivät tietenkään olleet näin tehtyjen yksittäisten tai kollektiivisten sopimusten sopimuspuolia, vaan näissä sopimuksissa todettiin, että heidän työnantajansa oli JET:n kanssa sopimuksen tehnyt yritys (yksilöllisten vakiosopimusten 3 ja 4 artikla, kollektiivisten vakiosopimusten 5 ja 8 artikla). Kukin työntekijä kuitenkin allekirjoitti sopimuksen liitteen, jossa mainittiin heidän veloitteensa ja vastualueensa JET:n käytettäväksi asettamisen yhteydessä ja erityisesti se, että he olivat tietoisia niistä sopimuslausekkeista, jotka liittivät heidän työnantajansa JET:hen, ja siitä, että näitä sopimuslausekkeitä sovellettiin heihin.
- 75 Näin ollen edellä mainituissa yksittäisissä ja kollektiivisissa sopimuksissa määriteltiin täsmällisesti ja yksiselitteisesti kantajien asema suhteessa JET:hen siten, että kantajat olivat JET:n kanssa sopimussuhteessa olevien kolmansien yritysten palkattuja työntekijöitä, jotka heidän työnantajansa on asettanut yhteisyrityksen käytettäväksi; toisin sanoen kyseessä ovat eri työehdot kuin ne, joita sovelletaan UKAEA:n tai muiden yhteisyrityksen jäsenten yhteisyrityksen käytettäväksi asettamaan henkilöstöön, jonka kanssa he työskentelivät.
- 76 JET:n ja kolmansien yritysten välillä tehdyistä ja asiakirja-aineistoon liitetystä yksittäisistä tai kollektiivisista vakiosopimuksista ilmenee, että ne oli tehty enintään vuodeksi ja että ne voitiin uudistaa mutta myös purkaa milloin tahansa yhden kuukauden varoitusajalla (yksittäisten vakiosopimusten 2 artikla, kollektiivisten vakiosopimusten 4 ja 5.7 artikla). Komissio on selittänyt, että tämä ajallinen rajoitus liittyi JET:hen sovellettavaan talousarvion vuotuisuusperiaatteeseen, ja se on lisännyt, että "kun kyseessä olevien henkilöiden palveluksia tarvittiin kauemmin kuin yhden vuoden, yritysten kanssa tehdyt sopimukset uudistettiin kulloinkin

vuodeksi kerrallaan”. Lisäksi vakiosopimuslausekkeiden mukaan sopimukset voitiin uudistaa vain yhteisyrityksen aloitteesta, eikä siis kolmansien yritysten taikka vielä vähemmän niiden työntekijöiden aloitteesta. Yksittäisten vakiosopimusten 2 artiklassa ja kollektiivisten vakiosopimusten 4 artiklassa määrätään kummassakin seuraavaa: ”Yhteisyritys varaa oikeuden tarpeen mukaan jatkaa sopimuksen voimassaoloa 12 kuukauden ajan.” Mahdollisuudesta jatkaa sopimusten voimassaoloa hiljaisesti ei ole määrätty.

77 Kantajat ovat korostaneet, että heidän työehtonsa olivat epäselvät. He ovat myös ilmoittaneet, että heille maksettiin tuntipalkka. Komissio on täsmentänyt, että kunkin viikon lopussa kyseessä olevan työntekijän ja JET:n ”responsible officerin” (asiasta vastaava virkailija) oli allekirjoitettava tuntilaskelma, joka lähetettiin sitten työvoiman tarjonneelle yritykselle kyseisen työntekijän palkan laskemiseksi.

78 Asiakirja-aineistoon liitetystä JET:n toimintakertomusten otteista ilmenee lisäksi, että kantajien kaltaisen sopimussuhteisen henkilöstön palvelukseen ottaminen vuosittain uudestaan tarkistetulla perustalla oli ominaista yhteisyrityksen valitsemalle ja toteuttamalle henkilöstöhallintopoliitikalle.

79 Komissio väittää, että kantajien asema ei ollut niin heikko kuin he väittävät ja että he saattoivat olla varmoja työskentelystään JET:ssä ohjelman päättymiseen asti, minkä vahvistaa heidän 10.3.1997 JET:n neuvostolle osoittamansa vetoamus hankkeen päättyessä maksettavien erityispalkkioiden saamiseksi.

80 Se seikka, että yhteisyrityksen johdon tekemät yksivuotiset sopimukset yleensä uudistettiin ja että 119:stä vetoamuksen allekirjoittajasta 62 oli ollut JET:n palveluksessa yli kymmenestä vuodesta 20:een vuoteen, ei kuitenkaan vaikuta oikeudellisesti heidän työtilanteensa epävarmuuteen; heidän työtilannettaan tarkasteltiin uudelleen vuosittain, ja se oli tehtävä nimenomaisesti, ja se pysyi näin ollen JET:n harkinnassa.

- 81 Näin ollen kantajien palvelukseenottamis- ja työehtojen epävarmuus, joka johtui yksivuotisista sopimuksista, jotka voitiin purkaa koska tahansa ja joiden epävarma uudistaminen riippui ainoastaan yhteisyrityksen nimenomaisesta päätöksestä, ei anna aihetta katsoa, että ne, joita asia koskee, olisivat olleet pysyvästi ja jatkuvasti tietoisia tilanteestaan siitä lähtien, kun heidät ensimmäisen kerran asetettiin JET:n käyttöön vuoden ajaksi.
- 82 Tämä kantajien erityinen tilanne, joka on erilainen kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio antamassa tuomiossa tarkoittama tilanne, estää sen, että kyseisen tuomion julistamispäivää pidettäisiin tekijänä, josta lähtien asianosaisia voitiin pitää riittävästi informoituina tilanteesta, kuten komissio väittää.
- 83 Nyt esillä olevassa asiassa kunkin yksivuotisen alkuperäisen tai uudistetun sopimuksen tekeminen on lähtökohta, jona asianomaisen katsotaan saaneen tiedon tilanteesta, jota on arvosteltu, ja se merkitsee uutta ja olennaista tosiseikkaa, jonka esilletulosta lähtien kantajat ovat olleet tietoisia mahdollisesti lainvastaisesta tilanteesta, johon heidät on saatettu, koska komissio ei ole ehdottanut heille väliaikaisen toimihenkilön sopimusta.
- 84 Edellä todetuista seikoista johtuu, että henkilöstösääntöjen 90 artiklan nojalla 12.11.1999 ja 16.2.2000 välillä edellä 30 kohdassa esitetyn mukaisesti tehdyt vahingonkorvausvaatimukset on esitetty kohtuullisessa ajassa, kun otetaan huomioon sopimukset, jotka on tehty tai uudistettu enintään viisi vuotta ennen näiden vaatimusten esittämistä, eli tapauskohtaisesti 12.11.1994 ja 16.2.1995 välisen ajan jälkeen.
- 85 Henkilöstösääntöjen 90 ja 91 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti nostettu kanne on siis otettava tutkittavaksi vain siltä osin kuin siinä esitetyt vahingonkor-

vausvaatimukset koskevat aikaa, joka alkaa päivänä, jolloin on tehty taikka uudistettu vanhin sopimus, joka koskee asianosaisten työtä ja joka on tehty tai uudistettu enintään viisi vuotta aikaisemmin kuin kukin kantajista on esittänyt vahingonkorvausvaatimuksensa.

Vastuukysymys

Väitetty lainvastaisuus

Asianosaisten lausumat

- 86 Kantajat esittävät ensisijaisesti yhden ainoan kanneperusteen, joka koskee syrjintää, jonka kohteeksi he ovat joutuneet toimiessaan JET-hankkeen palveluksessa heidän palvelukseenottamisehtojensa, palkkojensa, eläkeoikeuksiensa ja muiden työhön liittyvien etujensa osalta sekä myöhemmän toimen saamista koskevien takeiden osalta suhteessa muihin henkilöihin, jotka on otettu projektiryhmään komission väliaikaisiin toimiin. He väittävät, että JET:n johto on luokittelemalla heidät ”sopimussuhteiseksi henkilöstöksi” pyrkinyt pitämään heidät erilaisessa ja syrjivässä asemassa ilman objektiivisia perusteluja, vaikka heidät olisi pitänyt ottaa palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä.
- 87 Tosiseikkojen osalta kantajat väittävät, että heidän soveltuvuutensa, pätevyytensä ja ammattitaitonsa olivat verrattavissa projektiryhmän jäsenten vastaavien ominaisuuksien kanssa, että heidät otettiin palvelukseen JET:n johdon suorittaman valinnan jälkeen ja että he työskentelivät samanlaisissa oloissa kuin projektiryhmän jäsenet JET:n johdon välittömässä valvonnassa. Heidän mielestään tehtävät, joita he suorittivat, kuuluivat toiminnallisesti projektiryhmälle, ja he vetoavat sellaisiin

asiakirjoihin ja kertomuksiin kuin "JET Function Book" (JET:n vuotuinen toimintakertomus), JET:n Internet-sivuihin, "JET Newsiin" (JET-uutiset) sekä kertomukseen, jonka otsikkona on "Safety Management Arrangement Document (SMAD) for the Integration of the JET Facilities into the Culham Division" (asiakirja turvallisuushallintaa koskevasta sopimuksesta JET-laitosten integroinnissa Culhamin osastolla), jotka vahvistavat heidän kuulumisensa JET:hen ja tehtävät, joita 71:llä heistä oli JET:n vastuullisina virkailijoina.

- 88 Henkilöstösääntöjen osalta kantajat väittävät, että he kuuluivat JET-yhteisyrityksen perussäännön 8.1 ja 8.5 kohdan alkuperäisversiossa mainitun projektiryhmän muodostavaan "muuhun henkilöstöön" ja että heidät olisi pitänyt ottaa projektiryhmän palvelukseen tässä ominaisuudessa. He toteavat, että henkilöstösääntöjen 8 kohtaa sovelletaan luonnollisiin henkilöihin, että projektiryhmän jäsenet ovat yksityishenkilöitä ja että komissio ei siis voi käyttää ulkopuolisten työnantajien tekemiä työsopimuksia projektiryhmän perustamiseksi. Kantajat väittävät, että vaikka he eivät kolmansien yhtiöiden työntekijöinä ja sopimussuhteen puuttuessa UKAEA:han tai komissioon olleetkaan oikeudellisesti projektiryhmän jäseniä, he tehtäviensä puolesta tosiasiallisesti kuuluivat siihen. He väittävät myös, että eräs tilitarkastustuomioistuimen jäsenistä oli vuonna 1987 ilmaissut epäilyksensä sen tavan lainmukaisuudesta, jolla JET:n johto kohteli ulkopuolisten yhtiöiden sen käyttöön asettamaa henkilöstöä, ja vaatinut komissiota tutkimaan mahdollisuutta pitää tätä henkilöstöä JET:n perussäännön 8 kohdassa tarkoitettuna "muuna henkilöstönä".
- 89 Toissijaisesti kantajat väittävät, että edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio annetun tuomion seurauksena 13.10.1998 tehdyllä päätöksellä tehty JET:n perussäännön muuttaminen on lainvastainen siltä osin kuin perussäännön muuttamista on tulkittu niin, että siinä poistettaisiin mahdollisuus ottaa palvelukseen "muuta henkilöstöä" komission väliaikaisina toimihenkilöinä, ja sovellettu vastaavasti, mikä kantajien mielestä on merkinnyt tämän tuomion ilmeisen virheellistä tulkintaa. Kantajat väittävät lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio antamassaan tuomiossa, että "hankkeen henkilöstöön kuulu[i] myös ulkopuolisten yhtiöiden sopimuksilla työskenteleviä henkilöitä" (24 kohta), ja että se on todennut sopimussuhteisen henkilöstön kaupallisten sopimusten puitteissa suorittamien palvelujen merkittävyden (100 kohta).

- 90 Komissio väittää, että kantajat, joilla ei ollut mitään oikeudellista yhteyttä JET-yhteisyriytykseen, koska he eivät olleet UKAEA:n eivätkä komission palveluksessa, eivät voi väittää jälkikäteen, että heillä oli oikeus tulla kohdelluiksi niin kuin he olisivat olleet yhteisön toimielimen palveluksessa, eivätkä he voi oikeudellisesti vaatia nimittämistä Euratomin väliaikaisiksi toimihenkilöiksi jälkikäteen (em. asia *Simon v. komissio*, 10.5.2000 annettu tuomio). Komissio korostaa, että tämä suuri oikeudellinen ero on esteenä kantajien vaatimuksille ja väitteille. Se väittää, että alkuperäisen perussäännön 8 kohdan käsite ”muu henkilöstö”, johon kuuluvat ovat projektiryhmän jäseniä, ei koske kantajia. Perussäännön 8.1 ja 8.5 kohdassa tarkoitettu ”muu henkilöstö” eroaa sellaisista henkilöstöluokista, jotka eivät kuulu projektiryhmään ja jotka sisältävät erityisesti kantajien kaltaiset henkilöt, jotka työskentelivät yhteisyriytyksessä sopimuksen perusteella.
- 91 Komissio väittää, että kantajat kuuluivat sopimussuhteiseen henkilöstöön, johon JET-yhteisyriytyksessä muiden merkittävien ja monimutkaisten yritysten tavoin on aina turvautunut sitäkin suuremmalla syyllä, koska sen perussäännön mukaan se ei voi itse palkata omaa henkilöstöään. Komissio lisää, että kyseessä on normaali ja tällaisissa yrityksissä yleinen menettely. Sen mukaan se, että JET:n perussäännössä ei määrätä tästä, ei estä yhteisyriytystä käyttämästä tällaisia rekrytointitapoja. Yhteisöjen tuomioistuin on jo myöntänyt yhteisön toimielinten toimivallan tehdä tällaisia sopimuksia (asia *C-249/87*, *Mulfinger ym. v. komissio*, tuomio 6.12.1989, Kok. 1989, s. 4127). Näin ollen komissio päättää, että siitä riippumatta, kuuluvatko kantajat ryhmiin vai onko heidät otettu erikseen palvelukseen, he ovat joka tapauksessa JET-yhteisyriytykselle palveluja tarjoavien kolmansien yritysten taikka näille yrityksille palveluja tarjoavien sopimuskumppaneiden palkattuja työntekijöitä; he kuuluvat näin ollen komission mukaan Englannin ja Walesin lainsäädännön soveltamisalaan.
- 92 Komissio väittää, että kantajat eivät ole koskaan kuuluneet projektiryhmään eikä heitä ole koskaan pidetty sen osana, vaan että he muodostavat eri ryhmän, että he suorittavat enimmäkseen tehtäviä, joilla ei ole välitöntä vastaavuutta projektiryhmässä ja että he näyttävät yliarvoineen vastuunsa. Komissio toteaa, että se, että tietyt kantajat olisivat voineet suorittaa projektiryhmän jäsenten tehtäviä vastaavia tehtäviä, omata ammattitaitoa, jonka vuoksi he olisivat voineet olla osa tätä ryhmää taikka tarvittaessa korvata jonkun sen jäsenistä, ei tee näistä henkilöistä oikeudelli-

sesti projektiryhmän jäseniä. Se lisää, että niillä asiakirjoilla ja kertomuksilla, joihin kantajat vetoavat, niillä valintamenettelyillä, joihin he osallistuivat, taikka niillä tehtävillä, joita jotkut heistä suorittivat, ei ole merkitystä asianosaisten tilanteeseen; heillä ei ollut projektiryhmän jäsenen asemaa.

- 93 Komissio väittää lisäksi, että kantajat eivät koskaan ole hakeneet projektiryhmän jäseniksi eivätkä osallistuneet vastaavaan valintamenettelyyn eivätkä he myöskään ole ilmoittautuneet hakijoiksi, kun toimia on julistettu avoimiksi projektiryhmässä. Se korostaa tältä osin, että JET:n johto ei ole koskaan estänyt tällaista ammatillista kehitystä; se on päinvastoin onnitellut sopimussuhteisia henkilöitä, jotka ovat onnistuneet valintakokeissa ja liittyneet projektiryhmään.
- 94 Komissio lisää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio antamassaan tuomiossa myös tehnyt eron perussäännössä tarkoitetun "muun henkilöstön" ja JET-yhteisyrityksen toimitiloissa työskennelleiden muihin henkilöstöluokkiin kuuluneiden henkilöiden välillä. Sillä, että edellä mainitussa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio annetun tuomion seurauksena poistettiin perussäännön 8 kohdasta ilmaisu "muu henkilöstö", oli tarkoitus korjata sitä epäyhdenvertaista kohtelua projektiryhmässä, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli arvostellut. Tämä muutos ei näin ollen koskenut sopimussuhteista henkilöstöä, joka pysyi tämän ryhmän ulkopuolella. Komissio täsmentää, että mahdollisuutta ottaa palvelukseen "muuta henkilöstöä" ei ole koskaan käytetty. Se lisää, että kantajat eivät ole koskaan ottaneet esiin kysymystä oletetusta oikeudesta tulla pidetyiksi projektiryhmän jäseninä "muuna henkilöstönä".
- 95 Komissio väittää, että se ei ole tehnyt virhettä, josta se voisi olla vastuussa, ja että kantajat eivät ole joutuneet oikeudellisesti eivätkä tosiasiallisesti syrjinnän kohteiksi, koska he eivät oikeudellisesti olleet projektiryhmän jäseniä eivätkä he osoita, että he olisivat projektiryhmän jäsenten tilanteeseen verrattavassa tilanteessa. Komissio huomauttaa myös, että tilintarkastustuomioistuin ei ole koskaan esittänyt kritiikkiä JET-yhteisyrityksen palvelukseenottamishdoista.

- 96 Neuvosto puolestaan toteaa epäilevänsä, että sen päätöstä 98/585, jolla se on muuttanut yhteisyrityksen perussääntöä ja jonka väitetään olevan lainvastainen, voitaisiin soveltaa nyt esillä olevassa asiassa. Se väittää, että perussäännön muutokset olivat lainmukaisia ja päteviä eikä niillä missään tapauksessa ollut yhteyttä nyt esillä olevan asian tosiseikkoihin, koska kaikki kantajat ovat aloittaneet työskentelynsä JET-hankkeessa ennen päätöksen 98/585 voimaantuloa.
- 97 Neuvosto väittää, että sen tehtävänä on harkintavaltansa rajoissa päättää JET-projektiryhmän henkilöstön palvelukseen ottamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja ettei sillä ollut mitään lakiin perustuvaa velvoitetta säilyttää käsite ”muu henkilöstö”. Se toteaa, että sillä ei ollut velvollisuutta säätää, että muut kuin lähettäjäorganisaatioista tulevat henkilöt otettaisiin palvelukseen ”muuna henkilöstönä”, eikä kohdella erityisellä tavalla henkilöstöä, joka otetaan palvelukseen palvelusopimusten perusteella.
- 98 Neuvosto korostaa, että kantajat, joita UKAEA eivätkä muut yhteisyrityksen jäsenet ole antaneet JET-yhteisyrityksen käytettäviksi vaan jotka työskentelivät siellä kolmansien kanssa tehtyjen palvelusopimusten perusteella, eivät kuulu siihen henkilöstöluokkaan, joka olisi edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio annetun tuomion mukaan joutunut syrjinnän kohteeksi. Se lisää, että tämän maininnan poistaminen ei ole aiheuttanut syrjintää ja että perussäännön muuttamisen jälkeen ei ole suoritettu rekrytointeja.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 99 Sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta ja erityisesti nyt esillä olevan kaltaisissa yhteisön ja sen henkilöstön välisiä suhteita koskevissa riidoissa yhteisön oikeudessa myönnetään oikeus saada korvausta vahingosta ainoastaan, jos seuraavat kolme edellytystä täyttyvät: toimielinten moitittu toiminta on lainvastaista, vahinko on tosiasiallisesti syntynyt sekä toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys (ks. esim. asia C-259/96 P, neuvosto v. Nil ja Impens, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. I-2915, 23 kohta).

100 Kantajien nostaman vahingonkorvauskanteen paikkansapitävyyden arviointi edellyttää ensinnäkin JET:n perussäännön alkuperäisen version mukaisen "projektiryhmän" käsitteen määrittelyä, toisin sanoen sitä, että määritellään sen jäsenten erityiset tehtävät, toimintatavat ja vastualueet. Toiseksi on tutkittava, olivatko kantajien tehtävät, toimintatavat ja vastualueet samanlaisia kuin projektiryhmän jäsenten ja kuuluivatko he tosiasiallisesti, niin kuin he väittävät, "muuhun henkilöstöön", jonka jäsenet komission oli perussäännön 8.5 kohdan mukaan otettava palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä Euroopan yhteisöjen muuhun henkilöstöön sovellettavien palvelussuhteen ehtojen mukaan (jäljempänä palvelussuhde-ehdot).

101 On selvää, että "muu henkilöstö" oli otettava palvelukseen väliaikaisten toimihenkilöiden sopimuksilla, kuten perussäännössä nimenomaisesti määrättiin. Asianosaisen välinen kiista koskee sitä kysymystä, kuuluivatko kantajat tosiasiallisesti tähän erityiseen henkilöluokkaan ja olisiko komission näin ollen pitänyt ehdottaa heille tällaisia sopimuksia.

Käsitteet "projektiryhmä" ja "muu henkilöstö"

102 JET:n perussääntö, erityisesti sen edellä 13 kohdassa siteerattu alkuperäisversion 8 kohta, ei sisällä käsitteen "projektiryhmä" osalta sen jäsenien tehtävien toiminnallista määritelmää. Projektiryhmän kokoonpanoa koskevassa 8.2 kohdassa todetaan, että sillä on taattava hankkeen yhteisönlaajuinen luonne, ja siinä mainitaan tältä osin toimet, jotka edellyttävät tiettyä pätevyystasoa, kuten fyysikkojen, insinöörien ja vastaavantasoisten ylimpien hallintovirkailijoiden toimet. Perussäännön 8.3 kohdassa täsmennetään, että yhteisyrityksen jäsenet antavat sen käytettäväksi tällaista pätevää henkilöstöä. Perussäännön 8.2 kohdassa annetaan lisäksi hankkeen johtajalle laajat toimivaltuudet henkilöstön valinnassa.

- 103 Komissio ei ole määritellyt sitä, mikä pätevyyden, ammattitaidon, tehtävien ja vastuualueiden osalta olisi ollut ominaista niille toimille, jotka sen mukaan kuuluivat projektiryhmään, ja mikä erotti ne kantajien toimista, vaan se on pääasiallisesti keskittynyt väittämään, että kantajat eivät olleet osa projektiryhmää. Vastaaja on ainoastaan todennut, että JET:n neuvosto oli alun perin päättänyt, että teollinen henkilöstö ei kuulu projektiryhmään.
- 104 Näin ollen tätä poissulkemista lukuun ottamatta ei vaikuta siltä, että projektiryhmä määräytyi rajatun hierarkkisen tason taikka ammatillisen pätevyyden mukaan.
- 105 Toisaalta projektiryhmän kokoonpanoa koskeva 8.2 kohta, jossa suositellaan fyysikoiden, insinöörien ja ”vastaavantasosten” ylimpien hallintovirkamiesten toimien osalta valvomaan hankkeen yhteisönlajuisen luonteen takaamista, mahdollistaa päinvastaisen päätelmän siitä, että projektiryhmä sisältäisi muita, eritasoisia toimia. Sitä paitsi komissio on myöntänyt, että projektiryhmä sisälsi hallinto-henkilöstöä, rajoittamatta tätä johtotehtäviin.
- 106 Toisaalta vaikka JET:n vuosikertomuksissa, joiden otteita on sisällytetty asiakirja-aineistoon, tehdään kappaleessa ”Henkilöstö” ero projektiryhmään kuuluvan henkilöstön (”team posts”), joka muodostui Euratomin puitteissa palvelukseen otetuista väliaikaisista toimihenkilöistä (perussäännön 8.5 kohdan mukaisesti yhteisyrityksen muiden jäsenten kuin UKAEA:n sen käytettäväksi antama henkilöstö), UKAEA:n henkilöstön ja komission henkilöstön (tiede-, tutkimus- ja kehitysasioista vastaavaan komission pääosastoon kuuluvaa henkilöstöä) ja sopimuksen perusteella palvelukseen otetun (”contract posts”) projektiryhmään kuulumattoman henkilöstön (”non team posts”) välillä, ei vaikuta siltä, että tämä talousarvioon perustuva jako olisi tehty kahden erityyppisen vastuualueen toiminnallisen erottelun perusteella. Näistä kertomuksista ilmenee myös, että erityisesti edellä mainitussa 8.2 kohdassa nimenomaisesti mainittuihin insinööri-

tehtäviin on otettu sopimussuhteista henkilöstöä projektiryhmään kuuluviin toimiin, ja että esimerkiksi tällaisiin piirtäjän tai tietokone-ekspertin toimiin voitiin sijoittaa projektiryhmään kuuluvaa tai kuulumatonta henkilöstöä.

- 107 Kun lisäksi otetaan huomioon ohjelman tieteellinen ja teknologinen monimutkaisuus, jota korostetaan edellä 8 kohdassa mainitun päätöksen 78/471 johdanto-osassa, projektiryhmä, joka avustaa hankkeen johtajaa suorittamaan tehtäviään (8.1 kohta), jotka liittyvät erityisesti hankkeen kehittämissuunnitelman täytäntöönpanoon (7.2 kohta), näyttää olevan yhteisyrityksen suurin osatekijä, joka sisältää ohjelman toteuttamiseksi välttämättömät henkilöstöresurssit.
- 108 Ei siis vaikuta siltä, että projektiryhmä oli ollut tiukasti ennalta määritelty luokka, josta kantajien toimet ja pätevydet olisivat olleet ilmeisesti poissuljettuja, ja että yhteisyrityksessä olisi vallinnut tiukka ja pysyvä tehtävien luonteeseen perustuva erottelu, jossa tehtiin ero niiden tehtävien, joita projektiryhmä hoiti ja joita siis ainoastaan jäsenet voivat hoitaa projektiryhmänä, ja muiden sen ulkopuolella hoidettavien tehtävien välillä. Sitä vastoin on todettava, että siihen kuului tieteellistä, teknistä ja hallinnollista henkilöstöä, jonka jäsenillä oli erilaista pätevyyttä ja jotka olivat hierarkkisesti eri tasoilla.
- 109 Päätöksessä 78/471 tarkoitettulla "projektiryhmän" käsitteellä on näin ollen ymmärrettävä kaikkia Euratomin fuusio-ohjelman toteuttamiseen liittyviä tehtäviä.
- 110 "Muun henkilöstön" käsitteen osalta JET:n perussäännön alkuperäisessä versiossa mainitaan kaksi henkilöstöluokkaa, jotka muodostavat projektiryhmän: yhteisyrityksen jäsenten käytettäväksi antama henkilöstö ja "muu henkilöstö" (8.1 kohta). Siinä määrätään myös (8.5 kohta), että lukuun ottamatta UKAEA:n henkilöstöä, joka

säilytti asemansa ja jonka todettiin edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio annetulla tuomiolla olleen syrjityssä asemassa 19.12.1991 lähtien, yhteisyrityksen jäsenten sen käytettäväksi antama projektiryhmän henkilöstö ja ne, jotka kuuluvat kyseisessä kohdassa mainittuun ”muuhun henkilöstöön”, otettiin palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä palvelussuhde-ehtojen mukaisesti.

- 111 Luokka ”muu henkilöstö” on määritelty ainoastaan JET:n perussäännössä määrätyn palvelukseenottamistavan avulla. Kuten edellä 102 kohdassa on todettu, riidan kohteena tässä asiassa ei myöskään ole kyseisen perussäännön mukainen velvollisuus ottaa palvelukseen ”muu henkilöstö” väliaikaisia toimihenkilöitä koskevien sopimusten puitteissa, vaan kysymys siitä, olisiko kantajat pitänyt ottaa palvelukseen projektiryhmään pääsemistä koskevin edellytyksin, koska he tosiasiallisesti olivat kuuluneet siihen.
- 112 Komissio ja neuvosto väittävät, että tätä JET:n perussäännössä määrättyä mahdollisuutta ottaa palvelukseen ”muuta henkilöstöä” väliaikaisia toimihenkilöitä koskevien sopimusten puitteissa ei ole koskaan käytetty ja että yhteisön toimielimet, jotka voivat aina tehdä sopimuksia tavaroiden ja palvelujen ostamiseksi, ovat vapaita päättämään projektiryhmän palvelukseen ottamista koskevista yksityiskohdista. Niillä ei olisi siis ollut mitään oikeudellista velvoitetta ottaa palvelukseen ”muuta henkilöstöä” väliaikaisia toimihenkilöitä koskevilla sopimuksilla.
- 113 Yhteisön toimielimillä on tietysti laaja harkintavalta, kun ne valitsevat henkilöstötarpeidensa täyttämiseksi soveltuvimpia keinoja (yhdistetyt asiat 341/85, 251/86, 258/86, 259/86, 262/86, 266/86, 222/87 ja 232/87, Van der Stijl ym. v. komissio, tuomio 28.2.1989, Kok. 1989, s. 511, 11 kohta), erityisesti silloin, kun kyseessä on väliaikaisten toimihenkilöiden palvelukseen ottaminen (asia T-217/96, Fabert-Goossens v. komissio, tuomio 17.11.1998, Kok. H. 1998, s. I-A-607 ja II-1841, 29 kohta). Näin on erityisesti yhteisyritysten organisointia ja toimintaa koskevalla alalla (em. yhdistetyt asiat Altmann ym. v. komissio, tuomion 154 kohta).

- 114 Se seikka, että JET:n perussäännössä määrätään, että projektiryhmän "muu henkilöstö" otetaan palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä, ei velvoita komissiota ryhtymään tällaiseen rekrytointiin, jos se ei vastaa mitään projektiryhmän tarpeita. Yhteisyrityksen johdolla oli siis vapaus arvioida, mikä osuus projektiryhmän kokoonpanossa oli annettava kummallekin perussäännön 8.1 kohdassa mainitulle henkilöstöryhmälle (yhteisyritysten jäseniltä tuleva henkilöstö ja muu henkilöstö), ja sen valinta ilmeni vuotuisessa talousarviossa olevasta työvoimataulukosta. Se saattoi samoin kääntyä työvoimaa tai palveluja tarjoavien yritysten puoleen hoitaakseen erilaisia yhteisyrityksen toiminnalle tarpeellisia tehtäviä, jotka eivät kuuluneet perustamissopimuksissa yhteisyritykselle määrättyihin tehtäviin (em. asia Mulfinger ym. v. komissio, tuomion 14 kohta) eli tehtäviin, jotka projektiryhmän oli suoritettava hankkeen johtajan alaisuudessa.
- 115 JET:n johto ei sitä vastoin olisi saanut tehdä tällaisia sopimuksia työvoimaa tai palveluja tarjoavien yritysten kanssa välttääkseen perussäännön määräysten soveltamista (asia 123/84, Klein v. komissio, tuomio 20.6.1985, Kok. 1985, s. 1907, 24 kohta ja em. asia Mulfinger ym. v. komissio, tuomion 11 kohta). Perustamissopimuksella yhteisön toimielimien hoidettavaksi määrättyjä tehtäviä ei saa antaa ulkopuolisille yrityksille, vaan henkilöstön, johon sovelletaan henkilöstösääntöjä, on suoritettava ne (em. asia Mulfinger ym. v. komissio, tuomion 13 ja 14 kohta).
- 116 Edellä 8, 107 ja 109 kohdassa mainitusta päätöksestä 78/471 ilmenee, että JET-hanke oli merkittävä välivaihe Euratomin fuusio-ohjelmassa, joka oikeutti tieteellisen ja teknologisen monimutkaisuutensa, sen merkityksen, joka sillä on yhteisön hankintavarmuudelle, ja sen toteuttamiseksi vaadittavien taloudellisten ja henkilöllisten resurssien vuoksi yhteisyrityksen perustamisen. Tällainen hanke, jonka toteuttamisesta vastasi perussäännössä määrätty JET-projektiryhmä, kuten edellä 107 kohdassa todettiin, kuului edellä 1 ja 2 kohdassa mainittuihin Euratomin perustamissopimuksella yhteisölle uskottuihin tehtäviin.

- 117 Näin ollen siltä osin kuin kyseessä olivat JET-yhteisyrityksessä toteutettavat, perustamissopimuksissa yhteisöjen toimielimille uskotut tehtävät, sellaisina kuin ne on määritelty edellä mainitussa asiassa Mulfinger ym. vastaan komissio annetussa tuomiossa, ne saattoi suorittaa ainoastaan palvelussuhde-ehtojen mukaisesti väliaikaiseksi toimihenkilöksi palvelukseen otettu "muu henkilöstö", kuten JET:n alkuperäinen perussääntö edellytti, jos yhteisyrityksen jäsenten yhteisyrityksen käyttöön asettama henkilöstö ei suorittanut niitä.
- 118 Näin ollen on ratkaistava, olisiko kantajia heidän oikeudellisesta ja talousarvion mukaisesta asemastaan huolimatta pitänyt pitää perussäännön 8 kohdassa tarkoitettuna projektiryhmän osana, kun otetaan huomioon heille uskotut tehtävät.
- 119 Tältä osin komission esittämä ja neuvoston tukema väite siitä, että kantajilla ei ollut mitään oikeudellista yhteyttä JET-yhteisyritykseen eikä heitä ollut koskaan pidetty osana projektiryhmää, jonka palvelukseen ei ollut otettu muuta henkilöstöä, ei ole asiassa merkityksellinen, koska tässä on kyseessä juuri sen määrittäminen, onko kantajien jättäminen liittämättä juridisesti projektiryhmään siitä aiheutuvinne henkilöstösääntöön liittyvine seurauksineen lainmukaista vai ei.

Kantajien JET:ssä suorittamat tehtävät

- 120 Asianosaiset ovat eri mieltä niiden tehtävien luonteesta, joita kantajat suorittivat JET-yhteisyrityksessä. Ne, joita asia koskee, väittävät tosiasiallisesti olleensa projektiryhmän jäseniä, kun otetaan huomioon heidän pätevyytensä, tehtävänsä ja vastuualueensa. Komissio sitä vastoin katsoo, että kantajat muodostivat heterogeenisen ryhmän, joka koostui työntekijöiden ryhmiä muodostavista keskenään vaihdettavissa olevista, joiden tehtävät, jotka kantajat yliarvioivat, olivat useimpien heidän osalta sellaisia, että ne eivät vastanneet projektiryhmän jäsenten tehtäviä.

- 121 Asiakirja-aineistosta ja erityisesti vastaajan vastauksen liitteenä olevasta kantajien tointen luokittelusta ilmenee, että kantajien joukossa oli 37 tekniikkaa, 23 insinööriä, 18 piirtäjää, 10 ryhmänjohtajaa, 5 toimistotyöntekijää, yksi turvallisuustyöntekijä ja yksi erikoistunut hitsaaja. Kantajien toimet ja pätevyys, sellaisina kuin komissio ne on luettellut, vaikuttavat kuitenkin luonteeltaan ja tasoltaan vastaavilta kuin projektiryhmän varsinaisten jäsenten toimet ja pätevyudet. Komissio on lisäksi myöntänyt 8.5.2003 pidetyssä istunnossa, että projektiryhmän jäsenten ja kantajien välillä ei ollut perustavanlaatuisia eroja, koska molempien pätevyys ja ammatillinen kokemus oli samanlainen, mutta että kantajien kaltaisten työntekijöiden rekrytointitapa "aukkojen tukkimiseksi" johtui hallinnollisista syistä.
- 122 JET:n organisaatiokaavio vahvistaa tämän tehtävien samankaltaisuuden. Esimerkkinä esitetty JET:n toimintakertomus vuodelta 1997 osoittaa, että sopimussuhteinen henkilöstö on edustettuna lähes kaikissa JET:n yksiköissä ilman, että olisi tehty eroa heidän projektiryhmän varsinaisina jäseninä työskentelevien kollegoidensa kanssa, ja että tämä henkilöstö on hoitanut tehtäviä, joiden nimike on toisinaan aivan sama kuin niiden, joita nämä kollegat hoitavat. Lisäksi tästä organisaatiokaaviosta ilmenee, että neljässä tapauksessa ryhmissä "Finance service" (rahoituspalvelut), "Quality Assurance Group" (laaturyhmä), "Remote Handling Group" (telemanipulaatioryhmä ja "Magnet Systems Group" (magneettijärjestelmäryhmä) yksikön tai ryhmän vastuuhenkilö kuului sopimussuhteiseen henkilöstöön.
- 123 Lisäksi on selvää, että jotkut kantajista ovat olleet vastuuasemassa projektiryhmässä. Se, että jotkut heistä mainitaan JET:n organisaatiokaaviossa taikka muissa yhteisyrityksen asiakirjoissa, on lisäseikka, joka vahvistaa heidän tosiasiallisen kuulumisensa tähän ryhmään. Komissio on myös vastaavasti myöntänyt, että tietyt kantajat ovat antaneet tieteellisen panoksen tiettyihin JET:n edistymistä koskeviin vuosikertomuksiin.
- 124 Tiettyjen sellaisten kantajien erityistapauksilla, jotka ovat hoitaneet hallinnollisia taikka teknisiä täytäntöönpanotehtäviä, taikka yhden erikoistuneen hitsaajan

erityistapauksella, ei voi olla vaikutusta edellä tehtyihin päätelmiin, koska projektiryhmä ei vaikuta olleen ennalta määritelty, pysyvä ja rajattu ryhmä, kuten edellä on todettu, ja koska kantajien hoitamia tehtäviä vastaavia tehtäviä oli projektiryhmässä JET-hankkeen jossain vaiheessa. Erikoistuneen hitsaajan tapauksessa, johon on erityisesti vedottu 8.5.2003 pidetyssä istunnossa, komissio ei ole kiistänyt, etteikö tämä olisi ollut alansa asiantuntija ja etteikö muilla projektiryhmän jäsenillä olisi ollut vastaavia vastuualueita.

- 125 Lisäksi kantajien rekrytointimenettelyissä ei ollut huomattavaa eroa UKAEA:n henkilöstöön ja muiden yhteisyrityksen jäsenten henkilöstöön sovellettavien menettelyjen kanssa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen vastauksena 19.2.2003 annetusta. komission kirjeestä ilmenee, että JET:n johto valitsi kummatkin ja haastatteli kumpaankin ryhmään kuuluvia. Ainoa ero oli, että JET:n johtaja nimitti jäsenten yhteisyrityksen käyttöön asettaman henkilöstön, kun taas sopimussuhteisen henkilöstön osalta rekrytoinnin edellytyksenä oli hänen hyväksyntänsä sekä JET:n täytäntöönpanokomitean suostumus.
- 126 JET-yhteisyrityksen ja kolmansien yhtiöiden välillä tehtyjen yksittäisten sopimusten tai ryhmäsopimusten määräyksistä ilmenee myös, että JET:n johto vahvisti kantajien työehdot, että he olivat sen valvonnassa, ja että heihin sovellettiin yhteisyritykseen sovellettavia säännöksiä (yksittäisen vakiosopimuksen 3 artikla ja kollektiivisen vakiosopimuksen 5 artikla). Kantajat väittävät, että JET-yhteisyrityksen johto määritteli heidän työehtonsa sekä organisaatiosuunnitelman tasolla että sisällöllisesti ja menettelyllisesti; tätä väitettä ei ole kiistetty.
- 127 JET:n toimintakertomukset tukevat näkemystä projektiryhmän sopimussuhteisen henkilöstön tiiviistä yhteistyöstä, ja ne vahvistavat sen, että projektiryhmän tehtävät voitiin erotuksetta uskoa tämän varsinaisille ryhmän jäsenille taikka sopimussuhteiselle henkilöstölle. Vuoden 1981 kertomuksessa mainitaan ensin, että projektiryh-

män jäsenten lukumäärä on kasvanut, ja sen jälkeen siinä todetaan (s. 14), että

”tietyn henkilöstöjoukon, erityisesti insinöörien ja teknikoiden, palvelukseen ottaminen on edelleenkin ollut vaikeaa, vaikka tiettyä parannusta onkin tapahtunut vuoden jälkimmäisellä puoliskolla rekrytoitaessa brittiläistä henkilöstöä insinöörien ja teknikoiden tehtäviin. On kuitenkin edelleen välttämätöntä käyttää merkittävä määrä sopimussuhteista henkilöstöä”.

- 128 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että sopimussuhteinen henkilöstö on täyttänyt JET-hankkeen määrällisesti erittäin huomattavia ja koko yhteisyrityksen keston ajan pysyviä henkilöstötarpeita.

Projektiryhmän henkilöstötarpeet

- 129 On selvää, että JET:n neuvosto, joka alun perin oli päättänyt turvautua sopimussuhteiseen henkilöstöön teollista ja teknistä ammattitaitoa vaativien toimien täyttämiseksi, kuten edellä 103 kohdassa on todettu, on myöhemmin kehittänyt tätä menetelmää erityisesti ryhäsopimusten osalta. Komissio onkin täsmentänyt vastauksessaan, että yhteisyrityksen oli täytynyt tehdä sopimuksia saadakseen sopimussuhteista henkilöstöä silloin, kun JET:n jäsenillä oli vaikeuksia luovuttaa välttämätöntä tieteellistä, teknistä ja hallinnollista henkilöstöä projektiryhmään perussäännön nojalla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuim on puolestaan todennut edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio antamansa tuomion 100 kohdassa, että ”isäntäjärjestöltä saatavaan tukeen liittyvän, vuonna 1987 neuvotellun ja JET:n neuvoston vuonna 1988 ratifioiman sopimuksen selventämisen seurauksena lukuisat isäntäjärjestön kyseisen tukisopimuksen perusteella aikaisemmin tarjoamat palvelut o[li] siitä lähtien suoritettu tarjouskilpailumenettelyssä tehtyjen kaupallisten sopimusten perusteella”.

- 130 Sopimussuhteinen henkilöstö oli otettu palvelukseen joko yksittäisillä sopimuksilla taikka ryhmäsopimuksilla (työntekijäryhmä) edellä 28 ja 29 kohdassa kuvailtujen sääntöjen mukaisesti. Kantajista 53 oli otettu palvelukseen yksittäisillä sopimuksilla ja 42 ryhmäsopimuksilla. Näin palvelukseen otettuja henkilöitä vastaavat budjetti-toimet oli kirjattu henkilöstökuluihin ja yksilöity projektiryhmään kuulumattomiksi.
- 131 Asiakirja-aineistoon liitetyt vuosien 1981, 1986, 1989, 1990 ja 1998 vuosikertomusten otteet sekä tilintarkastustuomioistuimen JET:tä koskeva kertomus vuodelta 1987 osoittavat sopimussuhteisen henkilöstön määrällisen merkittävyyden; he olivat työntekijöitä kolmansissa yrityksissä, jotka olivat JET:n sopimuskumppaneita ja jotka tarjosivat työvoimaa yhteisyrityksen käyttöön koko sen olémassaolon ajan.
- 132 Näiden kertomusten luvusta "Henkilöstö" ilmenee, että projektiryhmään kuuluma-ton sopimusperusteisesti palvelukseen otettu henkilöstö, joka oli erillinen projektiryhmän henkilöstöstä, edusti merkittävää osuutta hankkeessa työskentelevän henkilöstön kokonaismäärästä, eli esimerkiksi 37 prosenttia vuonna 1986 ja 48 prosenttia vuonna 1998.
- 133 Vuotta 1986 koskevassa kertomuksessa todetaan "sopimussuhteisen henkilöstön lisääntynyt tarve työvoimatarpeiden tyydyttämiseksi" ja tämän toteamuksen johdosta siinä mainitaan, että "projektiryhmän hyväksyttynä kokoonpanona on edelleen 165 [Euratomin perustamissopimuksen mukaista] tointa, UKAEA:sta siirretyt 260 tointa ja [tieteestä, tutkimuksesta ja kehityksestä vastaavan komission pääosaston] fuusio-ohjelmasta siirretyt 19 tointa, joiden lisäksi JET:n neuvosto on hyväksynyt uuden 210 sopimussuhteisen toimen enimmäismäärän eli yhteensä

44 toimen lisäyksen edelliseen vuoteen verrattuna”. Kertomuksessa todetaan lisäksi seuraavaa:

”Sopimussuhteiset toimet täytetään yhtiöiden ja muiden järjestöjen palveluksessa olevalla henkilöstöllä, jota nämä asettavat käyttöön JET:n näiden yhtiöiden kanssa tekemien sopimusten puitteissa.”

134 Tilintarkastustuomioistuimen vuoden 1987 vuosikertomuksessa ilmoitettiin hyväksyttynä henkilöstönä 449 tointa projektiryhmälle ja 231 sopimussuhteista tointa, sekä täytettyinä toimina 372 tointa projektiryhmälle ja 259 sopimussuhteista tointa. Tässä samassa kertomuksessa todetaan, että sopimussuhteinen henkilöstö ei ollut suoraan suhteessa JET-yhteisyritykseen, vaan yhteisyrityksen kanssa tarjouskilpailumenettelyssä sopimuksen tehneiden yhtiöiden palveluksessa. Yhteisyrityksen johto kirjasi jatkossa tilintarkastustuomioistuimen pyynnöstä sopimussuhteisen henkilöstön palvelukseen ottamista vastaavat määrärahat henkilöstökuluihin.

135 Komissio on vahvistanut edellä 125 kohdassa mainitussa, 19.2.2003 päivätyssä kirjeessään JET:n kertomuksissa olleet tilastotiedot, jotka koskevat projektiryhmässä ja sen ulkopuolella olleita eli sopimussuhteisia talousarvioon otettuja ja tosiasiallisesti täytettyjä toimia vuosilta 1986, 1989 ja 1998.

Vuosi	1986		1989		1998	
	budjetti	täytetyt	budjetti	täytetyt	budjetti	täytetyt
Ennusteet/toteutukset						
Toimet ryhmässä	444	384	470	383	ei ilmoitettu	242,5
Sopimussuhteiset toimet	210	229	210	242	ei ilmoitettu	255

- 136 Siten vaikuttaa siltä, että JET:n johdon laajamittaisella turvautumisella kantajien kaltaiseen sopimussuhteiseen henkilöstöön sellaisten henkilöstötarpeiden kattamiseksi, joita yhteisyrityksen jäsenet eivät pystyneet tyydyttämään asettamalla työvoimaa käyttöön, kuten edellä 129 kohdassa on todettu, pyrittiin projektiryhmälle kuuluvien tehtävien suorittamiseen. JET:n vuosikertomuksista, kuten esimerkiksi vuoden 1981 vuosikertomuksesta, joka mainitaan edellä 127 kohdassa ja jossa erityisesti mainitaan insinöörit ja teknikot, ilmenevät yhteisyrityksen tällaiset vaikeudet. Nämä kertomukset osoittavat, miten JET:n koko keston ajan nämä vaikeudet voitettiin sopimussuhteisen henkilöstön laajamittaisella ja toistuvalla rekrytoinnilla. Edellä 135 kohdassa esitetystä taulukosta ilmenee lisäksi, että talousarviossa projektiryhmälle varattuja toimia ei aina voitu täyttää, vaan niihin otettiin sopimussuhteista henkilöstöä.
- 137 Lisäksi monet kantajista ovat osallistuneet JET-hankkeeseen pitkän ajan. 95:stä kantajasta 51 on työskennellyt yli 10 vuotta yhteisyrityksessä, heistä 20 yli 15 vuotta ja 11 yli 20 vuotta. Kaikkiaan 18:sta piirtäjästä 12 on työskennellyt JET-hankkeessa yli 17 vuotta. Kaikkiaan 37:stä teknikosta 33 ja 23:sta insinööristä 14 on työskennellyt siinä yli 7 vuotta. Kuten edellä on todettu, kantajien yksivuotiset sopimukset olivat uudistettavissa ja ne uudistettiin. Kantajat toteavat, että JET:n johto esitti usein tiettyjen henkilöiden palvelukseen ottamista ja sitten heidän sopimuksensa uudistamista; tätä toteamusta ei ole kiistetty. Tämä henkilöstön jatkuva osallistuminen erityistä pätevyyttä vaativiin tehtäviin tukee myös sitä tosiasiaa, että heidän työpanokseensa oli jatkuva tarve ja että heidän tehtävänsä olivat tärkeitä JET-hankkeelle.
- 138 Edellä todetuista seikoista voidaan päätellä, että kantajat suorittivat samankaltaisia tehtäviä kuin projektiryhmän varsinaiset jäsenet saattoivat suorittaa, ja että heidän palvelukseen ottamisensa tavoitteena oli korvata yhteisyrityksen jäsenten yhteisyrityksen käyttöön asettaman henkilöstön puuttuminen, joka oli jatkunut koko JET-ohjelman keston ajan.

139 Komissio on myöntänyt 8.5.2003 pidetyssä istunnossa, että kantajat suorittivat JET-hankkeen kannalta olennaisia tehtäviä; kyseinen hanke oli Euratomin perustamissopimuksen puitteissa toteutettava merkittävä tutkimusprojekti. Vastaaja väittää kuitenkin, että jotta edellä mainitussa asiassa Mulfinger ym. vastaan komissio annetulla tuomiolla aloitettua oikeuskäytäntöä voitaisiin soveltaa nyt esillä olevaan asiaan, se edellyttää, että kyseessä olevat tehtävät ovat kiinteä osa yhteisön henkilöstön toimintaa ja että kyseessä ovat sille luonteenomaiset tehtävät, joita vain yhteisön toimihenkilöt voivat suorittaa. Komission tällainen tulkinta poikkeaa yhteisöjen tuomioistuimen esittämistä arviointiperusteista. Näin ollen nyt esillä olevassa asiassa ja edellä mainitussa asiassa Mulfinger ym. vastaan komissio annetulla tuomiolla aloitetun oikeuskäytännön mukaisesti projektiryhmän jäsenet, jotka osallistuivat välittömästi eivätkä liitännäisesti yhteisön edun mukaisen sellaisen ohjelman toteuttamiseen, jota varten yhteisyritys oli perustettu Euratomin perustamissopimuksen mukaisesti, suorittivat tehtäviä, joita voidaan pitää Euratomille uskottuun tutkimustehtävään kuuluvina ja jotka näin ollen oli suoritettava henkilöstösääntöjen puitteissa, kuten JET:n perussäännön 8 kohdassa määrättiin.

140 Siten voidaan kohtuullisesti arvioida, että kun otetaan huomioon sopimussuhteisen henkilöstön suorittamat tehtävät ja kyseisten toimien suuri osuus koko yhteisyrityksen olemassaolon ajan, JET-hanketta ei olisi voitu toteuttaa ilman sopimussuhteista henkilöstöä. Projektiryhmään kuuluvan henkilöstön ja siihen kuulumattoman henkilöstön välinen erottelu ei siis vastaa näiden kahden henkilöstöryhmän välillä todettua toiminnallista eroa. Näin ollen on todettava, että tämä erottelu on tehty ottamatta huomioon JET:n perussääntöä ja erottelun tavoitteena ja vaikutuksena oli se, että kantajia ei otettu palvelukseen palvelussuhdeehtojen mukaisilla väliaikaisia toimihenkilöitä koskevilla sopimuksilla, kuten kyseisessä perussäännössä määrättiin.

Syyksiluettava lainvastaisuus

141 Edellä todetuista seikoista ilmenee, että kantajat suorittivat JET-yhteisyrityksen toiminnan kannalta olennaisia tehtäviä, jotka olivat rinnastettavissa niihin tehtäviin, joita suorittivat muut projektiryhmän jäsenet, joiden kanssa nämä työskentelivät erotuksetta. He kuuluivat siis tosiasiallisesti projektiryhmään. Kantajat olisi näin

ollen pitänyt ottaa JET:n perussäännön mukaisesti palvelukseen projektiryhmän muodostavana ”muuna henkilöstönä”, kuten edellä 100 kohdassa on todettu. Se, että heidät on otettu kolmansien yritysten välityksellä sopimussuhteisiin toimiin, merkitsee siten menettelymääräysten kiertämistä. Se merkitsee myös kantajien jatkuvaa syrjivää kohtelua, jonka osalta komissio ja neuvosto eivät ole esittäneet mitään asiassa sovellettavan lainsäädännön kanssa yhteensoveltuvaan perustelua.

- 142 Kun komissio ei JET:n perussäännön vastaisesti ole ehdottanut kantajille väliaikaisten toimihenkilöiden sopimuksia, se on hallinnollista toimivaltaansa käyttäessään jättänyt ottamatta huomioon kantajille kyseisen perussäännön nojalla kuuluvan oikeuden. Tästä menettelystä on ollut seurauksena kyseisen henkilöstön pitäminen oikeudellisesti syrjivässä asemassa projektiryhmän muihin varsinaisiin jäseniin verrattuna koko JET-yhteisyrityksen olemassaolon ajan, ja se merkitsee kyseessä olevan yhteisön toimielimen tekemää vakavaa virhettä. Tällainen syyksi-luettava lainvastaisuus saa siten aikaan yhteisön vastuun.

JET:n perussäännön muuttaminen vuonna 1998

- 143 Lokakuussa 1998 toteutettu perussäännön muuttaminen, jolla poistettiin 8 kohdasta maininta ”muu henkilöstö” (ks. edellä 26 kohta), ei muuta edellä tehtyjä päätelmiä. Se ei ole voinut vaikuttaa kantajiin, jotka kaikki on otettu palvelukseen ensimmäisen kerran tätä ennen, kuten edellä 27 kohdassa on todettu. Useat kantajista ovat siis jatkaneet työskentelyä hankkeen päättymiseen asti JET-yhteisyrityksen palveluksessa ilman, että se olisi millään tavoin yrittänyt päättää näitä sitoumuksia.
- 144 Ei ole tarpeen lausua kantajien edellä 89 kohdassa esittämästä lainvastaisuusväitteestä, ja riittää, kun todetaan, että yhteisön toimielimillä on aina mahdollisuus talousarvionsa rajoissa ottaa palvelukseen väliaikaisia toimihenkilöitä palvelussuhde-

ehtojen mukaisesti ja uudistaa aikaisempia sopimuksia. Koska kyseessä olevat toimet vastasivat JET-hankkeen kannalta olennaisia toimia ja koska ne kuuluivat yhteisyrityksen tehtävään ja ne oli laskettu mukaan henkilöstötaulukkaan, kuten edellä on todettu, ei ollut mahdollista turvautua laillisesti ulkopuolisten yritysten palveluksiin (em. asia Mulfinger ym. v. komissio, tuomion 11 ja 14 kohta).

145 Vaikka edellä 26 kohdassa mainitussa JET:n muutetussa perussäännössä, joka tuli voimaan 21.10.1998, ei enää alkuperäisen perussäännön tavoin mainitakaan nimenomaisesti "muuta henkilöstöä" ja siihen kuuluvien henkilöiden palvelukseen ottamista väliaikaisiin toimiin, hankkeen kannalta olennaisten tehtävien suorittamisen olisi siten pitänyt kuulua kuten aikaisemminkin palvelussuhde-ehtojen soveltamisalaan, kun muutetun perussäännön 8.3 kohdassa mainittujen yhteisyrityksen jäsenten käyttöön asettama henkilöstö ei pystynyt suorittamaan niitä; muutetussa perussäännössä sitä paitsi viitataan näihin palvelussuhde-ehtoihin käyttöön asetetun henkilöstön osalta.

146 JET:n perussääntöön tehdyt muutokset eivät siis estäneet sitä, että kantajien kanssa olisi voitu tehdä palvelussuhde-ehtojen mukaiset väliaikaisia toimihenkilöitä koskevat sopimukset, kuten olisi pitänyt tehdä heidän tehtävänsä huomioon ottaen. Koska tällaisia sopimuksia ei ollut tehty muutetun perussäännön voimassa ollessa, on todettava, että edellä 142 kohdassa todettu kantajiin kohdistuva syyksiluettava lainvastaisuus on jatkunut JET-hankkeen päättymiseen asti.

Syy-yhteysuhde

Asianosaisten lausumat

147 Komissio väittää, että vaikka "muun henkilöstön" palvelukseen ottaminen väliaikaisina toimihenkilöinä olisi pitänytkin järjestää, kantajien tällainen palvelukseen

ottaminen ei olisi ollut mitenkään varmaa, koska heidän olisi pitänyt täyttää vastaavat palvelukseen ottamista koskevat ehdot, ja koska vastaavassa valintamennettelyssä onnistumismahdollisuus on 25 prosentin luokkaa. Vastaaja lisää, että kantajat, jotka eivät ole joutuneet projektiryhmän jäseniin sovellettuihin valintamennettelyihin, eivät myöskään koskaan ole hakeneet toimia, kun niitä on julistettu vapaiksi projektiryhmässä, mikä antaa aiheen ajatella, että he eivät olleet riittävän ammattitaitoisia. Komissio päättelee tästä, että lainvastaisuudella ja väitetyllä vahingolla ei ole syy-yhteyttä.

- 148 Kantajat katsovat, että koska he suorittivat samoja tehtäviä kuin projektiryhmän jäsenet, heillä oli vastaava ammattitaito ja monilla heistä on ollut vastuu-alue ryhmässä tai he ovat korvanneet sen jäseniä, jotka olivat jättäneet JET:n, heillä olisi ollut kaikki mahdollisuudet tulla otetuiksi palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä. Kantajat lisäävät, että koska suurin osa heistä oli työskennellyt JET:n palveluksessa täysipäiväisesti erittäin pitkiä aikoja, on näytetty toteen, että yhteisyrityksen johto oli ollut tyytyväinen heihin.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 149 Jotta syy-yhteyden olemassaolo voitaisiin todeta, on lähtökohtaisesti näytettävä toteen, että kyseessä olevan yhteisön toimielimen tekemän virheen ja väitetyn vahingon välillä on välitön ja varma syy- ja seurauksen välinen suhde (asia T-140/97, Hautem v. EIP, tuomio 28.9.1999, Kok. H. 1999, s. I-A-171 ja II-897, 85 kohta).

- 150 Henkilöstöä koskevissa riita-asioissa oikeuskäytännössä vaadittu syy-yhteyden varmuusaste saavutetaan kuitenkin, kun yhteisön toimielimen toimen lainvastaisuus on varmalla tavalla vienyt henkilöltä — ei välttämättä palvelukseen ottamisen, jonka osalta asianomainen henkilö ei koskaan pystyisi näyttämään toteen oikeuttaan siihen, vaan — vakavasti otettavan mahdollisuuden tulla otetuksi palvelukseen

virkamiehenä tai toimihenkilönä, mistä on seurauksena kyseiselle henkilölle tulojen menetyksen muodossa aiheutunut vahinko. Koska kyseessä olevan asian olosuhteissa näyttää erittäin todennäköiseltä, että lainmukainen toiminta olisi johtanut siihen, että kyseessä oleva toimielin olisi ottanut henkilön palvelukseensa, teoreettinen epävarmuus säännönmukaisen menettelyn lopputuloksesta ei voi olla esteenä sellaisen tosiasiallisen aineellisen vahingon korvaamiselle, joka on syntynyt sille, jota asia koskee, kun häneltä on evätty oikeus hakea henkilöstösääntöjen mukaista tointa, johon pääsyyn hänellä olisi ollut kaikki mahdollisuudet.

- 151 Nyt esillä olevassa asiassa voidaan todeta oikeus vahingonkorvaukseen siltä osin kuin kantajat näyttävät toteen, että he ovat joka tapauksessa menettäneet vakavasti otettavan mahdollisuuden työskennellä JET-hankkeessa henkilöstösääntöissä säädettyissä puitteissa, mistä on aiheutunut niille, jota asia koskee, aineellista vahinkoa (em. asia neuvosto v. de Nil ja Impens, tuomion 28 ja 29 kohta).
- 152 Koska näin ollen henkilöstösääntöjen mukaiseen palvelukseen ottamiseen ei ole ryhdytty ja koska päinvastoin on otettu käyttöön rinnakkaisjärjestelmä väliaikaisten toimihenkilöiden palvelukseen ottamisen välttämiseksi, lainvastaisen toiminnan ja aineellisen vahingon välinen syy-yhteys on näytetty toteen siltä osin kuin osoittautuu, että ne, joita asia koskee, ovat menettäneet vakavasti otettavan mahdollisuuden tulla otetuiksi palvelukseen.
- 153 Näin menetellään henkilöstöasioissa erityisesti silloin, kun on arvioitava huonon palkkaluokkaan luokittelun vaikutuksia kyseisen virkamiehen myöhemmälle urakehitykselle (em. asia neuvosto v. de Nil ja Impens, tuomion 28 ja 29 kohta).
- 154 On siis arvioitava, olisiko kantajilla heidän pätevyytensä, heidän tehtävänsä JET:ssä ja heidän uudistetut sopimuksensa huomioon ottaen ollut vakavasti otettavia mahdollisuuksia tulla otetuiksi palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä, jos JET:n perussäännön mukaisia menettelyjä olisi noudatettu.

155 Edellä on jo todettu, että kantajien tehtävät, heidän pätevyytensä ja heidän palvelukseen ottamisen ehtonsa ja työehtonsa olivat samanlaiset kuin JET:n johdon projektiryhmän jäseninä pitämien projektiryhmän jäsenten vastaavat ehdot, että projektiryhmä ei olisi voinut saattaa työtään päätökseen ilman sopimussuhteista henkilöstöä, joka on muodostanut huomattavan osuuden hankkeeseen koko sen keston aikana kiinnitetystä henkilöstöstä, ja että kantajien yksivuotisten sopimusten lähes systemaattisen uudistamisen vuoksi suurin osa heistä on loppujen lopuksi työskennellyt yhteisyrityksessä erittäin pitkiä aikoja.

156 Nämä seikat osoittavat, että sopimussuhteinen henkilöstö oli välttämätön JET-hankkeen toteuttamiseksi, että kantajilla oli niihin tehtäviin, joiden suorittamiseksi heidät oli otettu palvelukseen, vaadittava pätevyys ja että heidän työnsä tyydytti JET:n johtoa, joka pyysi heidän yksivuotisten sopimustensa uudistamista ja hyväksyi niiden uudistamiset. Komissio ei ole myöskään osoittanut, että jos JET:n henkilöstötarpeet olisivat täyttyneet JET:n perussäännössä määrätyillä väliaikaisilla sopimuksilla, kantajia ei olisi otettu palvelukseen (em. asia neuvosto v. de Nil ja Impens, tuomion 28 ja 29 kohta). Näin ollen kantajat näyttävät riittävällä oikeudellisella varmuudella toteen sen, että heidän osaltaan tapahtunut lainvastaisuus on johtanut siihen, että he ovat menettäneet mahdollisuutensa tulla otetuiksi palvelukseen väliaikaisina toimihenkilöinä.

157 Vaikka komissio väittää, että kantajat eivät koskaan ole hakeneet projektiryhmässä vapautuneita toimia, se ei näytä toteen esimerkiksi avointa tointa koskevan ilmoituksen esittämällä, että tällaiset toimet olisivat olleet ulkopuolisen henkilöstön haettavissa, eikä se mainitse myöskään, kuinka usein tällaisia toimia on ollut haettavissa. Edellä 125 ja 135 kohdassa mainitussa vastauksessaan vastaaja vetoaa ainoastaan JET:n henkilöstöresurssien kehitykseen ja antaa tiedon siitä, että vuonna 1989 projektiryhmän palvelukseen otettiin 13 sopimuksen perusteella työskentelevää henkilöä. On ilmeistä, että kantajien täyttämää toimia ei ole koskaan tarjottu väliaikaisten toimihenkilöiden sopimuksilla täytettäväksi. Sitä vastoin näyttää siltä, että niin sanotut projektiryhmätoimet oli ”varattu” yhteisyrityksen jäsenten henkilöstölle, joka oli otettu palvelukseen Euratomin perustamissopimuksen mukaisina väliaikaisina toimihenkilöinä, komission virkamiehille ja UKAEA:n henkilöstölle ja että tietty sopimussuhteinen henkilöstö on voinut päästä niihin vain erittäin marginaalisessa määrin.

- 158 Lainvastaisen toiminnan ja aiheutuneen vahingon välinen syy-yhteys on näin ollen näytetty riittäväällä oikeudellisella varmuudella toteen, jotta on perusteltua korvata se vahinko, joka on aiheutunut kantajille siitä, että he ovat menettäneet vakavasti otettavan mahdollisuuden siihen, että heille tarjottaisiin Euroopan yhteisöjen väliaikaisen toimihenkilön sopimuksia.

Vahinko

Asianosaisten lausumat

- 159 Kantajat väittävät, että heille on aiheutunut taloudellista vahinkoa, joka muodostuu kolmesta tekijästä eli työtulojen nettomääräisestä menetyksestä ajalta, jolloin kukin heistä on työskennellyt JET-hankkeessa, työtulojen nettomääräisestä menetyksestä, joka liittyy toiseen toimeen komissiossa viiden vuoden ajalta taikka 60 vuoden ikään asti, jos tämän iän saavuttaminen on tapahtunut ennen tämän ajan päättymistä, JET-yhteisyrityksessä hankkeen päättymiseen eli 31.12.1999 asti työskennelleiden kantajien osalta, ja eläketulojen nettomääräisestä menetyksestä yhteisön eläkejärjestelmässä.
- 160 Kantajat esittävät kunkin yksilöllisten vaatimusten osalta numeroina ilmaistun arvion vahingoista ja siinä noudatetun laskentatavan. He vaativat lisäksi vahingonkorvausta, jonka suuruus vastaa saadusta vahingonkorvauksesta maksettavaa brittiläisen veron määrää.
- 161 Komissio kiistää kantajien kaiken oikeuden vahingonkorvaukseen ja katsoo, että jos sille katsottaisiin syntyneen tietty vastuu, se voi kohdistua vain edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Altmann ym. vastaan komissio annetun tuomion julistamisen jälkeiseen aikaan.

- 162 Vastaaja väittää, että syntynyttä vahinkoa koskevat väitteet on esitetty yleisesti ja että taloudelliset vaatimukset eivät ole täsmällisiä ja niiltä puuttuvat selitykset. Se katsoo, että kantajien esittämä vahingonkorvausvaatimus ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 ja 47 artiklassa säädetyn mukainen ja se on siten jätettävä tutkimatta.
- 163 Komissio kiistää kantajien vaatimusten laskentatapaa koskevat yksityiskohdat. Se ei myönnä, että heidän ja Euratomin perustamissopimuksen perusteella palvelukseen otettujen toimihenkilöiden luokittelu olisi toisiaan vastaavaa, ja se katsoo, että kantajien väitteitä heille aiheutuneista tappioista ei pystytä todentamaan. Komissio kieltäytyy kaikista JET-hankkeen päättymisen eli 31.12.1999 jälkeistä aikaa koskevista korvauksista. Se lisää veroa koskevan seikan osalta, että se johtuu niistä väistämättömistä eroista, joita on kansallisen lainsäädännön ja yhteisön järjestelmän alaisuuteen kuuluvien tointen välillä, ja ettei ole varmaa, että viranomaisen työnantajan virheestä johtuva vahingonkorvaus katsottaisiin Yhdistyneen kuningaskunnan verohallinnossa veronalaiseksi.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 164 Vastaajan huomautukset vahingonkorvausvaatimusten tutkimatta jättämisestä eivät ole perusteltuja. Kanteessa ilmoitetaan selvästi ja täsmällisesti väitetyn vahingon muodostaneet tekijät, ja siinä erotellaan työtulojen menetykset, eläkkeiden menetykset ja tiettyjä korvauksia ja etuuksia koskevat menetykset. Sen liitteenä on selvitys menetysten laskentatavasta ja kunkin kantajan väittämän menetyksen kokonaislas- kelma. Kunkin kantajan vahingonkorvausvaatimusten yksityiskohtainen laskelma on esitetty kantajan vastauksessa. Vastaajalla on ollut mahdollisuus osoittaa nämä tiedot vääriksi. Näin ollen nämä vaatimukset on tutkittava (asia T-149/96, Coldiretti ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 30.9.1998, Kok. 1998, s. II-3841, 47—49 kohta ja asia T-13/96, TEAM v. komissio, tuomio 29.10.1998, Kok. 1998, s. II-4073, 28 ja 29 kohta).

- 165 Kantajien esittämä taloudellinen vahinko muodostuu pääasiallisesti heidän JET:ssä työskentelyaikana tai sen perusteella hankkimiaan palkkoja, niihin liittyviä etuuksia ja eläkeoikeuksia koskevista menetyksistä sekä niistä menetyksistä, jotka liittyvät mahdollisuuksiin saada myöhemmin toimi, jota komissio olisi voinut heille tarjota vuoden 1999 jälkeen.
- 166 Tämä vahinko voidaan päätellä, kun vertaillaan niitä taloudellisia työehtoja, joista kantajat olisivat hyötynet, jos heidät olisi otettu palvelukseen väliaikaisiin toimiin, ja niitä, joita heihin tosiasiallisesti on sovellettu kolmansien yritysten palkattuina työntekijöinä. On selvää, että sopimussuhteisen henkilöstön taloudellinen tilanne oli heikompi kuin väliaikaisten toimihenkilöiden.
- 167 JET-yhteisyrityksessä työskentelyn aikana kantajille aiheutunut vahinko johtuu eroista, jotka olivat niiden palkkojen, niihin liittyvien etuuksien ja eläkeoikeuksien, jotka kantajat olisivat saaneet tai hankkineet, jos he olisivat työskennelleet JET-hankkeessa väliaikaisina toimihenkilöinä, ja niiden palkkojen, niihin liittyvien etuuksien ja eläkeoikeuksien, jotka he ovat saaneet tai hankkineet sopimussuhteisena henkilöstönä, välillä.
- 168 Myöhempien mahdollisten toimien saamisen osalta väitetty vahinko liittyy kantajien mahdollisuuteen saada väliaikaisen toimihenkilön tointa koskeva tarjous JET-hankkeen päätyttyä. Tällainen palvelukseen ottamisen näkymä vaikuttaa erittäin hypoteettiselta, koska ei ole mitään viitettä siitä, tarvitseeko Euratomin kantajien hoitamien tointen kaltaisia toimia JET-yhteisyrityksen päättymisen jälkeen, eikä erityisesti mitään tietoa, jonka perusteella voitaisiin todeta elimellinen jatkuvuus JET-yhteisyrityksen ja edellä 8 kohdassa mainittuun eurooppalaiseen fuusioketiytyssopimukseen kuuluvien sellaisten yksiköiden välillä, jotka ovat jatkaneet yhteisyrityksen aikaisemmin tekemiä tutkimuksia. Koska ei ole ilmennyt vahinkoa, joka koskee toimensaantimahdollisuuksia 31.12.1999 jälkeen, kantajien tätä koskeva vaatimus on hylättävä.

- 169 Maksettava vahingonkorvaus on laskettava kunkin kantajan osalta siitä päivästä lähtien, jona tuli voimaan tai uudistettiin kyseistä kantajaa koskeva vanhin sopimus, ja tämä päivämäärä saa olla enintään viisi vuotta komissiolle esitettyä vahingonkorvausvaatimusta aikaisempi.
- 170 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi määritellä kullekin kantajalle kuuluvaa korvausta. Asianosaisia kehoitetaan näin ollen pyrkimään sopimukseen jäljempänä esitettyjen periaatteiden ja arviointiperusteiden mukaisesti.
- 171 Asianosaisten on ensinnäkin yritettävä päästä sopimukseen siitä toimesta ja palkkaluokasta, joka olisi vastannut kunkin kantajan suorittamia tehtäviä, jos hänelle olisi tarjottu väliaikaisen toimihenkilön sopimusta edellä 169 kohdassa mainittuna päivänä.
- 172 Tämän jälkeen on sovittava kunkin kantajan osalta uran asianmukaisesta rekonstruoinnista hänen palvelukseen ottamisestaan lähtien aina edellä 169 kohdassa tarkoitettujen enintään viiden viimeisen vuoden ajanjaksoon asti, ja näin menetteltäessä on otettava huomioon palkkojen keskimääräinen kehitys mahdollisesti JET:n palveluksessa työskennelleen Euratomin toimihenkilön vastaavan toimen ja palkkaluokan osalta sekä ne mahdolliset ylennykset, jotka jokainen olisi voinut saada oletetussa palkkaluokassaan ja toimessaan Euratomin väliaikaisille toimihenkilöille vastaavassa tilanteessa myönnettyjen ylennysten keskimäärää soveltamalla.
- 173 Yhteisön väliaikaisen toimihenkilön ja kantajien kaltaisten sopimussuhteisten toimihenkilöiden tilannetta on verrattava nettosummien perusteella eli sellaisten summien perusteella, joista on vähennetty sovellettavan lainsäädännön mukaisesti vakuutusmaksut, verot ja muut maksut. Tältä osin yhteisön tai Britannian verotusjärjestelmät, joita sovelletaan kyseessä oleviin summiin, eivät voi vaikuttaa vertailuun, joka on tehtävä sellaisten nettosummien välillä, joista verot on vähennetty, ottaen huomioon, että yhteisön virkamiehiin ja toimihenkilöihin

sovelletaan yhteisölle suoritettavan veron järjestelmää (Euroopan yhteisöille suoritettavaan veroon sovellettavien edellytysten ja menettelyn vahvistamisesta 29 päivänä helmikuuta 1968 annettu neuvoston asetusta (ETY, Euratom, EHTY) N:o 260/68 (EYVL L 56, s. 8), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 30.9.2002 annetulla neuvoston asetuksella (EY, Euratom) N:o 1750/2002 (EYVL L 264, s. 15)).

- 174 Korvaus on laskettava ajalta, joka alkaa edellä 169 kohdassa mainittuna päivänä ja joka päättyy joko päivänä, jona kyseessä oleva kantaja on lopettanut työskentelynsä JET-hankkeessa, jos tämä päivä edeltää hankkeen päättymispäivää eli 31.12.1999, taikka viimeksi mainittuna päivänä, jos hän on työskennellyt JET-hankkeessa sen päättymiseen asti.
- 175 Kantajat vaativat myös korvausta siitä verosta, jonka Britannian verohallinto kantaa nyt kyseessä olevan kaltaisesta vahingonkorvauksesta, jolla korvataan yhteisön aiheuttama vahinko.
- 176 Kullekin kantajalle maksettavaan korvaukseen, jolla on tarkoitus kompensoida palkan ja siihen liittyvien etuuksien nettomääräisiä menetyksiä, kuten edellä 173 kohdassa on todettu, ja joka lasketaan samojen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaan ottamalla huomioon yhteisön vero, on sovellettava yhteisön toimihenkilöilleen maksamiin summiin sovellettavaa verotusjärjestelmää Euroopan yhteisöjen virkamiesten ja toimihenkilöiden erivapauksista ja oikeuksista tehdyn pöytäkirjan 16 artiklan mukaisesti. Kyseessä olevasta vahingonkorvauksesta, joka ymmärretään näin ollen summaksi, josta kaikki verot on jo vähennetty, ei saada näin ollen kantaa kansallisia veronluonteisia maksuja. Ei siis ole maksettava mitään täydentävää korvausta tällaisten verojen kompensoimiseksi.
- 177 Asianosaisten on pyrittävä sopimukseen edellä mainittujen periaatteiden ja arviointiperusteiden mukaisesti kuuden kuukauden määräajassa tämän tuomion tiedoksiantamisesta lukien. Jos sopimukseen ei päästä, asianosaiset esittävät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle samassa määräajassa lukuina esitetyt vaatimuksensa (ks. esim. vastaavasti asia 180/87, Hamill v. komissio, tuomio 5.10.1988, Kok. 1988, s. 6141).

Oikeudenkäyntikulut

178 Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

on ratkaissut asion seuraavasti:

- 1) **Komissio veloitetaan korvaamaan kullekin kantajalle siitä aiheutunut taloudellinen vahinko, ettei tätä ole otettu palvelukseen yhteisön väliaikaisena toimihenkilönä tekemään työtään Joint European Torus (JET)-yhteisyrityksessä.**
- 2) **Asianosaiset esittävät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle tämän tuomion tiedoksiantamisesta lähtien luettavassa kuuden kuukauden määräajassa yhteisellä sopimuksella vahvistamansa summan, joka maksetaan korvauksena tästä vahingosta.**

- 3) Jos sopimukseen ei päästä, asianosaiset esittävät numeroina ilmaistut vaatimuksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle samassa määräajassa.
- 4) Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Vesterdorf

Jaeger

Legal

Julistettiin Luxemburgissa 5 päivänä lokakuuta 2004.

H. Jung

kirjaaja

B. Vesterdorf

presidentti